

T. C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Coğrafya Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Esnaf Kefalet Kredilerinin Türkiye'deki Mekansal
Dağılışı ve Sonuçları

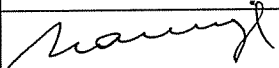
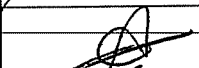
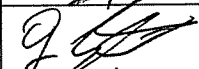
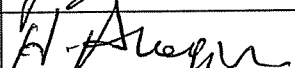
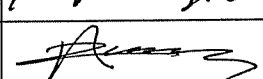
Erdinç ŞEN
250882932

Prof. Dr. Nazmiye ÖZGÜÇ
İstanbul 2009

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz **COĞRAFYA ANABİLİM** Dalında 2501882932 numaralı **ERDİNÇ ŞEN'İN** hazırladığı "**ESNAF KEFALET KREDİLERİNİN TÜRKİYE'DEKİ MEKANSAL DAĞILIŞI VE SONUÇLARI**" konulu **YÜKSEK LİSANS/ DOKTORA-TEZİ** ile ilgili **TEZ SAVUNMA SINAVI**, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 15.Maddesi uyarınca **08.12.2009 SALI** günü **Saat: 11.00'de** yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin**KABUL**.....'ne* **OYBİRLİĞİ /OYÇOKLUĞUYLA** karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI(*)	İMZA
PROF.DR. NAZMIYE ÖZGÜÇ	KABUL	
DOÇ.DR. AYŞE NUR TİMOR	KABUL	
YRD. DOÇ.DR. GAYE ERTİN	KABUL	
YRD. DOÇ. DR. HAMZA AKENGİN	KABUL	
YRD. DOÇ. DR. HÜSNIYE DOLDUR	KABUL	

ESNAF KEFALET KREDİLERİNİN TÜRKİYE’DEKİ MEKANSAL DAĞILIŞI VE SONUÇLARI

Erdirinç ŞEN

ÖZ

Esnaf ve sanatkârlar toplumun çeşitli ihtiyaçlarını karşılayan, genelde bireysel çalışan küçük işletmelerden oluşmaktadır. Küçük işletmelerden meydana gelen esnaf kesimi, gerek işletmelerinin kuruluş aşamasında gerekse idamesinde kredilere ihtiyaç duymaktadır. Ayrıca zayıf sermaye yapılarıyla ülkelerin toplumsal ve ekonomik olumsuzluklarından en çabuk etkilenen kesimi olması itibarıyla de kredilere gereksinim duymaktadır. Her ülke kendi ekonomik politikaları çerçevesinde esnaf ve sanatkâr kesimine destek olmak amacıyla çeşitli finans ve kredi yöntemleri geliştirmişlerdir. Türkiye’de de esnaf ve sanatkâra destek amaçlı finans ve kredi yöntemleri geliştirmiş ve uygulamaktadır. Bu bakımdan Türkiye’deki esnaf ve küçük işletmelere kendi yapıları içinde finansal sorunları çözmek için oluşturulan kredi kefalet sisteminin araştırılması, yeterliliğinin ölçülmesi, eksiklerin ortaya çıkarılması ve çözüm önerilerinin getirilmesi yararlı olacaktır.

Bu araştırmada Türkiyede esnaf ile ilgili kurulmuş olan kurumların yöneticileri ile bire bir görüşmeler sonucunda, esnaf kefalet kredi sistemi üzerine sorunları ve çözümleriyle ilgili görüşler ortaya atılmış ve tartışılmıştır. Bu kurumların yöneticilerinin görüş ve önerilerinin yanında, az da olsa yazılı kaynaklardan faydalanılarak, istatistiki dökümanlarla birlikte Türkiye’deki esnaf ve sanatkâra verilen kredilerle ilgili finansal sistemin analizi yapılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda Türkiye’de esnafın kredilendirildiği finansal sistemin doğru bir sistem olduğu ancak, değişen şartlara uyum sağlayacak yeniliklerin getirilmesi, destekleyici kredi argümanlarının ortaya konulması gerekmektedir.

SPATIAL DISPERSION AND RESULTS OF CRAFTSMAN GUARANTEE CREDITS IN TURKEY

Erdinç ŞEN

ABSTRACT

Craftsmen and artisans are consisted of generally working individual small enterprises which supply the need of society. Artisan people including small enterprises are in need of credit to found and manage the companies. Furthermore, due to having powerless capital and being vulnerable in case of communal and economical difficulties, small traders require kind of credits. Variable financial and credit methods are created by every country relatively with their political community in order to give a support to craftsmen and artisans. There are financial and credit techniques which are developed and applied by Turkey so that small traders can have facilities. Therefore, searching the system of credit and guarantee created to solve financial problems individually, evaluating the sufficiency and suggesting solutions are beneficial for small enterprises and artisans in Turkey.

In this research, as a result of face-to-face interview with managers of corporations which are established for artisans in Turkey, problems and solutions are discussed about the issue of system of credit and guarantee. Beyond the opinions and suggestions of the managers, written sources are used with statistical documents to analyze financial system about credits given to artisans and craftsmen in Turkey. In this context, the system used for giving credit to artisans is correct and beneficial. However, it's a necessity that innovations have to possess adaptation for changing variable conditions and supportive credit arguments have to be offered.

ÖNSÖZ

Dünyada ve Türkiye’de yöresel, bölgesel ve ulusal anlamda esnaf sanatkâr kesimi sürekli var olmuştur. Gerek yöresel boyutlarda gerekse bölgesel boyutlarda toplumsal ihtiyaçların giderilmesinde her dönemde esnaflar ve sanatkârlar önemli ve etkili olmuşlardır. Küçük işletmelerden oluşan, yoğun çalışan esnaflar, istihdam yaratma özelliği ile farklı bir konumda yer almaktadır. Zira sanayi alt yapılarının oluşmasında, hem bilgi beceri bakımından hemde sanayinin çıkış noktasını oluşturması bakımından küçük işletmeler ve bunları çalıştıranlar kısacası esnaf ve sanatkârlar, ülkelerin ekonomilerinde motor güçleri durumundadır. Toplum içinde üretken, katma değer yaratan bu kesim sermaye yapılarının zayıf olmasıyla finansal desteklere sürekli ihtiyaç duymaktadır. Bu bakımdan ülkeye katma değer ve istihdam yaratmada önemli bir yere sahip esnaflara desteklerin sürekli yapılması, kredi ve finansal sistemlerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla Türkiye’de uygulanan esnaf kefalet kooperatifleri kredi sisteminin sorgulanması, sorunlarının ortaya çıkarılarak çözüm önerilerinin ortaya konulması günümüz finansal sistemleri içinde ki koşullara uyum sağlaması bakımından önem taşımaktadır. Türkiye’deki küçük işletmelerin dolayısıyla esnafların kredilendirildiği, desteklendiği esnaf kefalet kredi kooperatif sisteminin araştırılması incelenmesi gerekli olduğu görüşümü uzun zamandır taşımaktaydım. Bu bakımdan bu kesim için var olan sistemin mevcut yapısının değerlendirilerek analizinin yapılması, sorunlarının ve çözümlerinin ortaya çıkarılması esnaflarımız ve Türkiye için faydalı olacağı görüşümdedir.

Araştırmayı yaparken konuyla ilgili doğrudan yazılı kaynaklara ulaşmam oldukça güç oldu.Esnaf Kefalet Kredi Kooperatifi ile ilgili bilgiler, bazı raporlarda, seminerlerde genel sorunlarla beraber konu başlıkları olarak ele alınarak yer verilmiştir.Uzun yıllar Türkiye’de esnaf kefalet kooperatif sistemi olmasına rağmen konu ile ilgili net bir araştırma yapılmayışı, konunun genel sorunların içinde sıkışık kalmasına neden olmuştur.Onun için bu tez konusunu seçerken , uzun yıllar esnaf olmamla birlikte esnaf kefalet kooperatifinden sürekli kredi kullanmamın vermiş olduğu bilgi birikimi ve deneyimim, ayrıca sistemin içinde var olan yanlışlıkları

sorgulamam etkili olmuştur.Böyle bir konunun tek bir konu başlığı altında, araştırılmasının yararlı olacağı görüşünden yola çıktım.

Tezimin hazırlanmasında görüşlerine başvurduğum, İzmir Esnaf ve Sanatkarlar Birlik eski başkanımız ve İzmir Milletvekilimiz M.Ali Susam'a ,Türkiye Esnaf ve Sanatlarlar Konfederasyon başkanı Bendevi Palandöken'e, Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonu başkanı Fevzi Apaydın'a, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kooperatifleri Merkez Birliği başkanı Selahattin Hünü'ye , Sanayi Ticaret Bakanlığı Esnaf İşleri Genel Müdürlüğü, Kooperatifler Daire başkanlığına, Aliğa Şoförler ve Otomobilciler Odası başkanı Osman Savran'a, yazı, grafik, tablolarda ve bilgisayarda bana büyük yardımı dokunan İTÜ İşletme Mühendisliği'nde okuyan oğlum Eren Şen'e, değerli görüş ve katkılarından dolayı Prof. Dr. Nazmiye Özgüç ve Doç. Dr. Ayşe Nur Timor hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLO GRAFİK VE HARİTALAR.	ix
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1
1. Esnaf Tanımı ve Mevzuatı	2
1.1. Avrupa Birliği'nde Esnaf ve Sanatkar Tanımı	5
1.1.1. Sektörel ve Ölçeki Yaklaşım	6
1.1.2. Sektörel ve Ölçeki Yaklaşım	6
1.1.3. El Sanatları ve Kişisel Maharet Yaklaşımı	6
2. Esnaf ve Sanatkar Özellikleri ve Çeşitleri	7
2.1. Nitel Özellikler	7
2.2. Nicel Özellikler.....	9
3. Esnaf ve Sanatkar Kredi Kefalet Kooperatifleri'nin Kurulum Mevzuatı ve Süreci	13
4. Esnaf ve Sanatkar Kredi Kefalet Kooperatiflerinin Yapısı, Hiyerarşik Şekillenmesi ve İşleyişi	14
4.1. Yapısı ve Hiyerarşik Şekillenmesi	14

4.1.1. Genel Kurul.	15
4.1.2. Yönetim Kurulu	15
4.1.3. Denetim Kurulu	15
4.2. Sürecin İşleyişi.....	19
5. Esnaf ve Sanatkarın Türkiye’de Bölgesel Dağılımı ve Kredi İlişkisi	22
6. Esnaf Kefalet Kredilerinin Esnaf Türlerine Göre Dağılımı	32
7. Esnaf ve Sanatkar Kredi Kefalet Kooperatifi Kredilerinde Plasman ve Faiz Oranları Analizi.	34
8. Esnaf ve Sanatkar Kefalet Kooperatifi Kredilerinin Esnaf ve Sanatkarlar Üzerindeki Sonuçlarının Değerlendirilmesi.	40
9. Esnaf Kefalet Kredi Kooperatif Sisteminin Genel Sorunları ve Çözüm Önerileri	42
10. Esnaf Kefalet Kooperatif Kredilerinin AB Süreci Değerlendirmesi	45
10.1. AB Ülke Örnekleri	47
10.1.1. Almanya	48
10.1.2. Fransa	50
10.1.3. İspanya	50
10.1.4. İngiltere	51
SONUÇ	51
KAYNAKÇA	53

TABLO, GRAFİK VE HARİTALAR

TABLOLAR	
Tablo 1 : Esnaf Ve Sanatkarın Meslek Dağılımı	11
Tablo 2 : İşletmelerin Sektörel Dağılımı	12
Tablo 3 : İllere Göre Kooperatifler Ve Sayıları	16
Tablo 4 : Bölge Birlikleri Ve Kooperatif Sayıları	18
Tablo 5 : Kredi İşleyiş Tablosu (Teskomb)	20
Tablo 6 : Bölgelere Göre Esnaf Sayıları	22
Tablo 7 : Türkiye Bölgeleri Kredi Kullanım Miktarı Ve Kişi Sayıları	24
Tablo 8 : Esnaf Çeşitliliği	33
Tablo 9 : Yıllara Göre Kullanılan Kredi Miktarları Ve Kişi Sayısı	36
Tablo 10 : Yıllara Göre Faiz Oranları	36
Tablo 11 : Alınan Kredilerin Kooperatif Ve Diğer Banka Oranları	38
Tablo 12 : Esnafa Kredi Veren Bankalar Ve Kredi Oranları	39
Tablo 13 : Kredinin Kullanım Amaçları	41
Tablo 14: Almanya Kredi Bankaları	49
GRAFİKLER VE HARİTALAR	
Grafik 1 : Esnaf Ve Sanatkarın Cinsiyete Göre Dağılımı	10
Grafik 2 : Bölgelere Göre Esnaf Sayıları	22
Grafik 3 : Bölgelerdeki Esnaf Sayıları Oranı	23

Grafik 4 : Türkiye Bölgeleri Kredi Kullanım Miktarları Ve Kişi Sayısı	29
Grafik 5 : Türkiye Bölgelerinde Son 4 Yılda Kullanılan Kredi Miktarları	30
Grafik 6 : Yıllara Göre Faiz Oranları	37
Harita 1 : Türkiye’de Kredi Kullanan Kişi Sayılarının İllere Göre Dağılımı	29

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği

AECM : L'Association Européenne du Cautionnement Mutuel - Avrupa Kredi Kefalet Kuruluşları Birliği

ANAR: Ankara Sosyal Araştırmalar Merkezi

CEPME : College for Enlisted Professional Military Education - Avrupa Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Birliği

DİE : Devlet İstatistik Enstitüsü

FINNVERA : Finlandiya Kredi Kefalet Kurumu

IPMI : İspanya Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Enstitüsü

KGF : Kredi Garanti Fonu

KOBİ : Küçük ve Orta Boy İşletmeler

KOSGEB : Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı

SOCAMA : Sociétés de Cautionnement Mutuel Artisanales - Fransa Kredi Kefalet Kuruluşu

SPGM : Portuguese Mutual Guarantee Scheme - Portekiz Kredi Kefalet Kurumu

TESK : Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu

TESKOMB : Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu Merkez Birliği

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

GİRİŞ

Esnaf Kefalet Kooperatif sisteminin yarattığı esnaf - kredi ilişkisinin beşeri ve iktisadi açıdan ortaya çıkarılması önem arz etmektedir. Türkiye’deki bölge ile iller arasında farklılıkların analiziyle esnaf kredilerinin Türkiye gerçeği gözler önüne serilecektir. Bu farklılıkların sebep-sonuç ilişkisi içerisinde belirlenmesi ve kefalet sistemi üzerinde yapılacak düzenlemeler, iyileştirmeler esnafın dolayısıyla Türkiye’nin yararına olacaktır. Esnaf ve sanatkârlar, yöresel ve bölgesel işkollarının sürdürülmesinin yanında, istihdama olan olumlu katkılarıyla kaynak yaratan toplumsal kesimi oluşturmaktadır. Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de sınırlı sermaye güçleri ve olumsuzluklardan etkilenme süreçleri gözönüne alındıklarında küçük işletmeler ve esnaflık sisteminin sürdürülebilir finansal kaynak ihtiyacı her zaman olacaktır. Bu ihtiyaçlar meslek çeşitliliğine göre bölgeden bölgeye, yöreden yöreye farklılıklar gösterecektir. Söz konusu farklılıklar doğru algılanmalı, doğru ve sürdürülebilir kredi sistemlerinden esnaf ve sanatkârlar yararlanmalıdır.

Her ülke kendi toplumsal özelliklerine ve meslek çeşitliliğine göre esnafi tanımlamakta, değişik şekillerde sınıflandırmaktadır. Bugün moda bir terim olan “KOBİ” leri (Küçük ve Orta Boy İşletmeler) meydana getiren esnaf ve sanatkârlar mesleki ve finansal bakımdan çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Mesleki sorunların yanında finansal ihtiyaçların giderilmesi, sorunların çözülmesi için her ülke kendi esnafının ve ülkelerinin özelliklerine göre finansal sistemler geliştirmiştir. Türkiyede de esnafın finansal ihtiyaçlarını belirlemek ve kredilendirmek için 1950’li yıllardan bu yana esnaf kefalet kredi kooperatif sistemi oluşturulmuştur. Devlet destekli esnaf kefalet kredi kooperatif sistemi rekabet edilemez bir şekilde Türkiye gerçeği de denilebilecek, kredi aracı haline gelmiştir.

1. Esnaf Tanımı ve Mevzuatı

Türk insanının tarihsel yaşamı süresi içinde esnaf ve sanatkârlık, eski adıyla ‘zanaatkârlık’ çok önemli yer tutmuştur. Türklerin Orta Asya’dan Anadolu’ya geçişleri, özellikle Selçuklular’dan başlayan Osmanlılar’da devam eden ve günümüze kadar gelen bir esnaf ve sanatkâr oluşumu, varlığı bulunmaktadır. Türk toplumunda esnaf ve sanatkârlık dinsel, töresel ve yöresel etkilerle de etkileşerek kendi içinde özerk ve ayrı bir yapıya ulaşmıştır. Bu yapıyla birlikte sosyolojik ve toplumsal etkiyle esnaf ve sanatkâr kültürü meydana gelmiştir. Esnaf ve sanatkâr toplumsal, dinsel, yöresel kültürü harmanlamış; “*Ahi Evran*” kültürü adıyla Ahi kültürü oluşmuştur. Şet kuşatmasından tutun da ceza kurallarına, malın kalitesinden, pazarlama ve satış güvenilirliğine kadar kuralları bugün de geçerli olan sosyal temeli sağlam kurallar getirilmiştir. Esnaf ve sanatkâr Türk toplumunda tarihten bugüne toplumsal, sosyal ve ekonomik yaşamın vazgeçilmez bir parçası olmuştur.

Esnaf ve sanatkâr üretimleriyle ve hizmetleriyle toplumun her kesimine etki etmesi, istihdam ve kaynak yaratmasıyla ekonomik ve sosyal büyümeye katkı sağlayan, ülkenin istikrarı, kalkınması ve dinamizmi için motor görevi gören, sosyal dayanışma ve yardımlaşmanın çıkış noktası olması bakımından vazgeçilmezler arasındadır.

Ülkemizde yasa koyucu, toplumun bu önemli kesimini gözardı etmemiş, dünyada örneği görülmeyecek bir biçimde anayasada yerini almıştır. TC Anayasası’nın 173. Maddesi “Devlet esnaf ve sanatkârı koruyucu ve destekleyici tedbirleri alır.” Amir hükmü ve zorunluluğu getirmiştir. Anayasada genel olarak çizilen bu çerçevede esnaf ve sanatkârın hem ekonomik anlamda hem de sosyal, idari, politik bakımdan korunmasını kollanmasını, desteklenmesini öngörmektedir. (Devlet Planlama Teşkilatı, **8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Ankara, 2001:11) Bu bakımdan da esnaf ve sanatkâr TC Anayasası’yla tanımlanan varlığı ve gerçekliliği uygulanan bir toplumsal kesimdir.

Esnaf ve sanatkâr tanımında her zaman kurumsal ve mevzuat anlamında farklılıklar olmuştur. Esnaf ve sanatkâr terimleri bizim de kullandığımız gibi ikisi beraber kullanılmaktadır. “Esnaf” ve “sanatkâr” terimleri farklı olsalar da ikisi de küçük iş kollarını ifade etmektedir. Esnaf daha çok hizmet ve ticaret sektöründe çalışan, gelirleri itibariyle “tacir” sayılmayacak ölçüde olanlar için kullanılmaktadır. Sanatkâr eski adıyla bilinen zanaatkar teriminin biraz gelişmiş sayılan, daha çok küçük ve orta büyüklükte imalat alanında çalışan, ancak gelirleri ve meslek özellikleri itibariyle “sanayici” sayılmayacak ölçüde olanlar için kullanılmaktadır. Bununla birlikte esnaf ve sanatkâr son yıllarda AB uyum çerçevesinde kısa adıyla KOBİ (Küçük ve Orta Boylu İşletmeler) olarak nitelendirilen tanımlamanın içinde yer almakta ve KOBİ’lerin önemli kısmını oluşturmaktadır.

Ülkemizde işletmeleri çeşitli özelliklerine göre tanımlayan ve bunun içinde esnaf ve sanatkârın yer aldığı tanımlar bulunmaktadır. Esnaf ve sanatkârın tanımlarının yapıldığı başlıca kanunlar *Türk Ticaret Kanunu*, *Gelirler Vergisi Kanunu*, *Sanayi ve Ticaret Kanunu* ve *Belediyeler Kanunu*’dur. Bunun yanında Halk Bankası KOBİ tanımı, KOSGEB KOBİ tanımı, DİE (Devlet İstatistik Enstitüsü) KOBİ tanımı içinde de esnaf ve sanatkâr tanımları yapılmaktadır. (A.e., s.24.) Doğal olarak her kanun ve yönetmelik kendi iş ve alanıyla ilintili olarak esnaf ve sanatkârı tanımlamıştır. Ancak esnaf ve sanatkârın kendi tanımı, esnaf ve sanatkâr için çıkarılan kanunda yapılmıştır. 1964 yılında çıkarılan 507 sayılı *Esnaf ve Sanatkârlar Kanunu* ile “Esnaf ve Sanatkâr” deyimini hukuki olarak yer almış ve özellikleri belirlenmiştir. Buna göre, 507 sayılı kanunda esnaf ve sanatkâr:

- “Kendi bilgisi, görgüsü, maharetini ihtisasıyla fiilen ve bedenen çalışan,
- İmalat, hizmet, ticaret, taşımacılık iş kollarında çalışan ve bunların yanında çalışanlar,
- Ticaret ve sanayi odalarına kaydı gerektirmeyenler” olarak tarif edilmektedir.

507 sayılı kanunda, yuvarlak ve ucu açık olarak tanımda kullanılan “ticaret ve sanayi odalarına kayıt gerektirmemesi” maddesinin çözümü için, aynı kanunun 6. maddesinde kayıt yönünden çıkacak anlaşmazlıklar için komiteler kurulması düzenlenmiştir. Ülkemizde işletmelere çok farklı açıdan yaklaşan ve sınıflandıran yasalar bulunmaktadır. Bu bağlamda, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, AB uyum çerçevesini de gözönünde bulundurarak farklı tanımları da ortadan kaldırmak amacıyla, 2005/9617 sayılı Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler’in tanımı, özellikleri ve sınıflandırması hakkında yönetmelik çıkarmıştır. Yönetmelikte işletme, yasal statüsüne bakılmaksızın, “ekonomik faaliyette bulunan bir veya birden çok gerçek ve tüzel kişilere ait olan ve faaliyette bulunanlar” olarak ele alınmıştır. Yönetmeliğe göre tüm sektörleri içine alacak net satış hasılatı, çalışan sayısı ve bilanço sınıflandırmasına göre işletmeler:

- “0-9 çalışana sahip, net satış ve bilançosu 1.000.000TL’yi aşmayanlar küçük mikro işletmeler,
- 10-49 çalışana sahip net satış ve bilançosu 5.000.000 TL’yi aşmayanlar küçük ölçekli işletmeler,
- 50-249 çalışana sahip net satış ve bilançosu 25.000.000 TL’yi aşmayanlar orta ölçekli işletmeler” olarak sınıflandırılmıştır.

Ülkemizde son olarak tanımı, 07.06.2005 tarihli 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar meslek kuruluşları kanununda hukuki tanımı yer almıştır. Söz konusu kanun esnaf ve sanatkârı;

-“Kendi işyerlerinde veya gezici olarak faaliyette bulunan, sermayesiyle bedeni çalışmaya dayanan,

-Gelir itibariyle tacir veya sanayici olmayan,

-Basit usûlde, vergiden muaf veya işletme hesabı tutanlar” olarak tanımlanmaktadır. Bu kanunda da esnaf ve sanatkârın net çizgileri belirlenmemiş olup ucu açık tutulmuştur. Bu bakımdan ele alınan da esnaf ve sanatkârın kendi

statüsü ve sınırları belli olmadığından kurumsal anlamda karışıklıklar olmakta, TESK (Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu)'e bağlı odalardan başka TOBB'ne (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği) bağlı odalara kayıt olabilmektedir. Bu durum Türkiye'deki esnaf ve sanatkârı tanımdan yola çıkarak yönetsel anlamda güçsüzleştirmekte ve temsil zaafiyeti yaratmaktadır. Söz konusu karışıklığın giderilmesi, çizgilerin ve sınırların belirlenmesi, özellikle esnaf ve sanatkârın Türkiye'deki idari çatısının belirlenmesi, esnaf ve sanatkârın sayısal ve mesleki gücünün ortaya konmasında önemli rol oynayacaktır.

1.1. Avrupa Birliği'nde Esnaf ve Sanatkâr Tanımı

Dünyadaki hangi ülkeye bakılırsa bakılsın, o ülkenin kendi özellik ve yapısına göre, mutlaka az veya önemli oranlarda esnaf ve sanatkârı bulunmaktadır. Ülkelere göre tanımsal ve yapısal farklılıklar olmasına karşın, küçük ve orta ölçekli işletmeler dünyada her ülke için ekonomilerinde gözardı edilemeyecek katkılara sahip olmaktadır. Bu bakımdan bu işletmelerin;

- Toplam işletmelerin % 95'ini,
- İstihdam oranının % 50'sini,
- Yatırım paylarının % 40'ını,
- Üretim paylarının yaklaşık % 50'sini,
- İhracat paylarının % 30- % 40'ını oluşturdukları görülmüştür. (**A.e**, s.13.)

AB ülkelerinde de esnaf ve sanatkâr tanımlaması farklılıklar göstermektedir. Farklı yaklaşımlar ve uygulamalar nedeniyle her küçük işletme sanatkâr olarak değerlendirilmemekte, farklı yol ve yöntemler gözlenmektedir. AB ülkelerinde (ülkemizdeki gibi) esnaf genellikle "ticaret ve hizmet sunumu" şeklinde algılanmakta, sanatkârlık ise "beceri ve el maharetini öne çıkaran kesim" olarak algılanmaktadır. AB genelinde ulusal uygulamaların genel çizgisine bakıldığında 3 temel yaklaşım göze çarpmaktadır. Bunlar:

- Mesleki yaklaşım,
- Sektörel ve ölçekli yaklaşım,
- El sanatkârı ve kişisel maharet yaklaşımıdır.

1.1.1 Mesleki Yaklaşım: Esnaf ve sanatkârın en yoğun ve dinamik olduğu bu ülkelerde mesleği icraat, meslekle ilgili faaliyetler önemli olmakta ve belgeli-sertifikalı esnafın yoğunlaştığı yaklaşım gurubudur. Bu yaklaşımda işletme büyüklükleri etkili olmayıp büyük işletmeler de mesleki olarak bu yaklaşım grubunda yer alabilmektedir. Mesleki yaklaşımın en yaygın olarak bulunduğu ülkelerde; Almanya'da 127, Avusturya'da 96 Lüksemburg'da 151 esnaf ve sanatkâr meslek dalı bulunmakta ve tanımlanmaktadır.

1.1.2. Sektörel ve Ölçekli Yaklaşım: Meslek kuruluşları tarafından belirlenen esnaf ve sanatkârlar sektörel bakımdan sınıflanmış toplamda 179 meslek grubu belirlenmiştir. Esnaf ve sanatkârı ölçek olarak sınıflamada istihdam oranı etkili olmaktadır. 1995'te yapılan yasal değişikliklerle istihdam tavan oranı 10dan 15 e çıkarılmıştır. AB ülkelerinde sektörel yaklaşım daha çok İtalya, Fransa ve Hollanda'dadır. Bunlardan Fransa'da ölçek kriteri sektörden sektöre ve yöreden yöreye farklılık arz etmektedir.

1.1.3. El Sanatları ve Kişisel Maharet Yaklaşımı: AB ülkelerinde yasal anlamda tam bir tanımlama yapılmadığından genellikle bu kesim en dar şekliyle sanatsal maharet kalıbıyla değerlendirilmektedir. Bizde de unutulmaya yüz tutmuş, teknolojiye yenik düşmüş ancak sanatla yapılagelen meslekler sayılabilir. Bu gruptakiler AB ve ülkemizde çok küçük ve mikro işletmeler olduğundan kesin sayı ve güçleri belirlenememektedir. AB ülkelerinde bu tür işletmeleri sayısal olarak ifade etmeye, sınıflandırmaya çalışılmakta olup, ancak kaç tanesinin ne ölçüde sanatsal işletme olacağı netlik kazanmamıştır. Bu yaklaşımın yoğun olduğu ülke İspanya olup genel yasalarla birlikte bölgesel ve yöresel düzenlemeler yapılmıştır.

AB tarafından işletmeler, çalışan sayıları, sermaye miktarları ve cirolarına göre; mikro küçük ve orta boy işletmeler olarak sınıflandırılmıştır. Söz konusu sınıflandırmayı AB “Mikro Küçük ve Orta Boylu İşletme Tanımlarına İlişkin Komisyon Tavsiye Kararları’nda” yayınlamıştır. AB’de KOBİ tanımı içerisinde tüm sektörler yer almaktadır. Bu sınıflandırmaya göre;

- 1- 0-9 çalışan sayısı, ciro ve bilançosu 2.000.000 Euro’yu aşmayanlar mikro işletmeler,
- 2- 10-49 çalışan sayısı, ciro ve bilançosu 10.000.000 Euro’yu aşmayanlar küçük işletmeler,
- 3- 50-249 çalışan sayısı, ciro ve bilançosu 50.000.000 Euro’yu aşmayanlar orta ölçekli işletmeler olarak sınıflanmıştır. ((Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu, **Esnaf ve Sanatkâr Raporu**, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği Yayın Evi, Ankara, 2008:24)

Görüldüğü gibi AB içerisindeki ülkelerde de kendi özellik ve yapılarına göre esnaf ve sanatkâr tanımı değişmektedir. AB ülkeleri kendi esnaf ve sanatkâr tanımlarını yapmakta ve esnaf yaklaşımları da doğal olarak da farklılık arz etmektedir.

2. Esnaf ve Sanatkâr Özellikleri ve Çeşitleri

Tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere, esnaf ve sanatkârı bir veya birkaç özelliğe bakılarak sınıflandırmak mümkün görülmemektedir. Esnaf ve sanatkârlar yaptığı işle doğru orantılı olarak çeşitli şekilde özellik arz etmektedir. Değişik tanımlamalardan da yararlanarak esnaf ve sanatkârın özellikleri iki başlıkta toplanabilir. Bunlar:

- 1- Nitel Özellikler,

2- Nicel Özellikler'dir.

2.1. Nitel Özellikler:

1. İşletme sahibi ve yöneticiliği genelde aynı işi olması ve ailelerin de işletmeye katkı koyması, çalışması,
2. İşletme sahibinin esnafın kendisi olduğundan, yöneticisinin kendisinin olması, denetleme mekanizmasının da kendinde toplanması,
3. İşletme sahibinin sahiplikten kaynaklanan işletmenin kar zarar, iflas gibi tüm risklerini kendinde bulundurması, üstlenmesi,
4. İşletmeyle sahibinin arasında sosyolojik ve duygusal bağ kurulmasıyla işletme sahibinin hayatının bir parçası haline gelmesi, özdeşleşmesi,
5. İşletmeler genelde yöresel yerlerde kurulduğundan satış yaptıkları kesimlerin de yöresel yerler olmaları,
6. Profesyonel veya daha büyük ölçüde sermaye olanaklarından yararlanamayarak, daha küçük, aile içi yardımlaşma ve küçük sermayelere ihtiyaç duymaları,
7. İşletme büyüse bile işletme sahibinin fiilen çalışması ve gözetim denetim işlerini sürdürmesi, personelle ilişkileri samimi ve doğrudan yapılması,
8. Müşteri ilişkileri ve pazarlama teknikleri sosyo-kültürel ve yöresel yapıyı yansıtır. (Devlet Planlama Teşkilatı, **a.g.e.**, s.14.)

2.2. Nicel Özellikler:

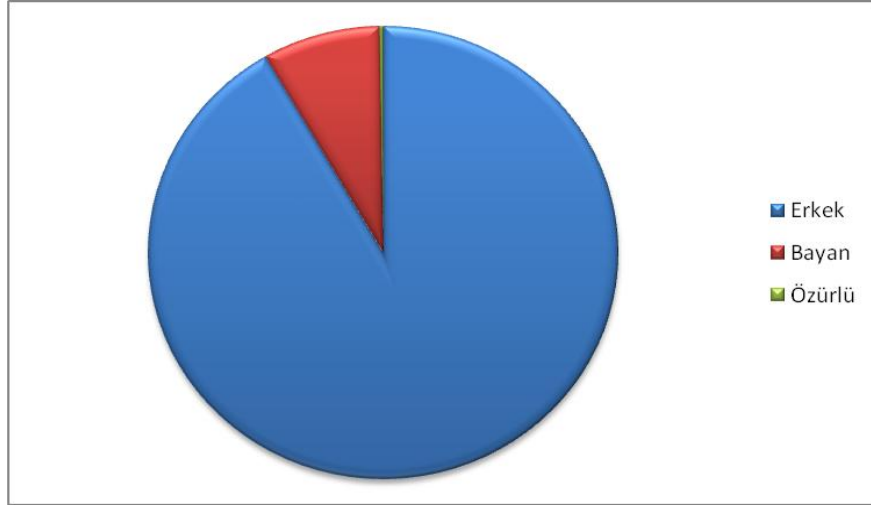
1. Sabit varlıkların tutarı,
2. Toplam sermaye,
3. Kapasite büyüklüğü,
4. İstihdam edilen sayısı,
5. Belirli bir sürede kullanılan enerji miktarı,
6. Belirli bir sayıda kullanılan hammadde tutarı,
7. Ücret ve aylıklar,
8. Belirli bir süredeki katma değer,
9. İşletme makine parkı değeri,
10. Pazar büyüklüğüdür. (A.e., s. 15.)

Esnaf ve sanatkârın işletmeler nezdindeki tüm bu özellikleriyle, tam olarak ekonomik ve sosyal büyüklüğü ortaya konulamamaktadır. Ancak, esnaf ve sanatkâr her ülkede olduğu gibi bölgesel ve yöresel olma özelliğiyle bölge ve yörelere hizmeti, imalatı ayağa getirme görevinin yanı sıra pazarlamayı da daha yaygın hale getirmektedir. Bunun yanında esnaf ve sanatkârlar müşteri ilişkisi bakımından birebir ve samimi bir noktada bulunduğu düşünüldüğünde sosyal iletişimdeki katkısı yatsınamaz düzeydedir. Esnaf ve sanatkârın toplumun her kesiminden her sınıfından kişi ve kurumlarıyla ilişkileri olduğundan iletişim becerileri gelişmiştir. Buna ilaveten esnaf ve sanatkârlar yöresel özellikleriyle kişileri müşteri odaklı satışlarda sübbanse ederek toplumu maddi anlamda rahatlatır, bir nevi küçük sermaye bankası görevi üstlenir.

Esnaf ve sanatkârın tüm bu sayılan özelliklerinin yanında çeşitliliği de bir o kadar önemlidir. İhtiyaçları karşılamada bu çeşitlilik oldukça önemlidir. Ülkemizde

TESK (Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu)' e bağlı odalarda kayıtlı bulunan esnaf ve sanatkârın sayısal büyüklüğü ve çeşitliliğı ülkemiz için ne denli önemli bir kesim olduğunu gözler önüne sermektedir. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde kurulu bulunan e-esnaf veri tabanına göre 2008 yılı itibariyle ülkemizde 1.863.829 esnaf ve sanatkâr faaliyet göstermektedir. Faaliyet gösteren esnaf ve sanatkârın içerisinde erkek sayısı 1.712.833 olup bayan sayısı ise 150.996'dır. Özürlü esnaf ve sanatkâr sayısı ise 4.734'tür. (TESK, **a.g.e.**, s.20.)

Grafik 1: Esnaf ve sanatkârın cinsiyete göre dağılımı

Tablo 1: Esnaf ve sanatkârın meslek dağılımı ve üye sayısı

MESLEK ADI	ÜYE SAYISI
Bakkalcılık, bayilik, büfecilik	233.095
Minibüsçülük	110.693
Kahvecilik	102.369
Nakliyecilik	88.781
Kamyonculuk	82.954
Şöförlük	76.691
Kadın ve Erkek Kuaförü	71.961

Taksicilik	70.239
Lokantacılık	46.086
Pazarcılık	45.533
Servis Aracı İşletmeciliği	37.602
Tuhafiyecilik	34.856
Otobüsçülük	30440
Konfeksiyonculuk	26.708
Marangozluk, Dülgerlik	25.347
Terzi	21.349
Mobilya İmalat Satış	17.638
Fırıncı	17.026
Elektrik Tesisatçısı	14.386
Kuyumcu	14.293
Hırdavatçı	11.515
Kırtasiyeci	9.607
Torna Tesviyeci	9.269
Sıhhi Tesisatçı	8.346
Mahrukatçı	8.053
Fotoğrafçı	6.117
Diğer Meslekler	642.875
GENEL TOPLAM	1.863.829

Genel toplamda 1.863.829 sayısı ile esnaf ve sanatkârın meslek olarak kabul edilen ve resmi gazetede yayınlanan 491 adet esnaf ve sanatkâr meslek kolu bulunmaktadır. (A.e., s.20.)

Esnaf ve sanatkârın ekonomik ve sosyal olarak büyüklüğü tam olarak belirlenememekle birlikte esnaf ve sanatkârın ekonomi içindeki büyüklüğünün belirlenmesinde KOBİ'lere yönelik çalışmalardan yararlanılmakta ve bu çalışmalar esnaf ve sanatkârın ülke içindeki yeri ve büyüklüğü konusunda fikir vermektedir.

Tablo 2: TÜİK 2003 verilerine göre işletmelerin sektörel dağılımı

SEKTÖRLER	İŞLETME SAYISI	YÜZDESİ (%)	ÇALIŞAN SAYISI	YÜZDESİ (%)
Ticaret	794.715	46,19	2.048.264	32,38
İmalat	246.899	14,35	2.043.815	32,31
Ulaştırma, Haberleşme, Depolama	244.490	14,21	500104	7,91
Otel ve Lokantalar	163.112	9,48	526.845	8,33
Sosyal Toplumsal ve Kişisel Hizmet Faaliyetleri	90.919	5,28	213.400	3,37
Gayrimenkul, Kiralama ve İş Faaliyetleri	90.473	5,26	325.697	5,15
İnşaat	35.702	2,07	229.400	3,63
Sağlık işleri ve Sosyal Hizmetler	31.546	1,83	99.966	1,58
Mali Aracı Kuruluşları Faaliyetleri	13.538	0,79	123.178	1,95
Eğitim Hizmetleri	5.692	0,33	76.435	1,21
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	1.809	0,11	80.341	1,27
Elektrik Su ve Gaz Dağıtımı	1.703	0,10	57.591	0,91
TOPLAM	1.720.598	100,00	6.325.036	100,00

Tablodan da açıkça görüldüğü gibi, toplam işletmelerin içinde %46,19 işletme sayısı ve % 32,38 çalışan sayısı oranıyla ticaret sektörü ilk sırayı almaktadır. İmalat sanayi de % 44,35 işletme sıralaması ve % 32,31 lik çalışan oranıyla ikinci sırayı yer almaktadır. Ticaret ve imalat sanayi işletmeleri istihdam yaratmada daha çok katkı sağlamakta, diğer bir ifadeyle yanlarında daha çok işçi çalıştırmaktadırlar. Tablodaki en önemli husus ise, esnaf ve sanatkârın yani işletmenin istihdama olan katkısı görülmektedir. 1.720.598 işletmeye karşılık gelen çalışan sayısı 6.325.036 olarak belirlenmiştir. Bir işletmeye hemen hemen 4 çalışan denk gelmektedir. Bu durum esnaf ve sanatkârın ülke içinde istihdam yaratmaya olumlu katkısını açıkça göstermektedir. (A.e., s.2.)

3. Esnaf ve Sanatkâr Kredi Kefalet Kooperatifleri'nin Kurulum Mevzuatı ve Süreci

Esnaf ve sanatkârların finansman ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulmuş olan Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatifleri, Türk Ticaret Kanunu hükümlerinde yer alarak 10.08.1951 tarihinde kurulmuştur. Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabi olarak 1969 yılına kadar Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatifleri faaliyetlerini sürdürmüş, 1970 yılında çıkan 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu hükümlerine göre faaliyetlerini sürdüren, özel hukuk tüzel kişiliği kazanmıştır. 1970 yılında Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kooperatifleri sayısı 450 kadardır. Ülke çapında 450 sayıya ulaşan kooperatifler kendi aralarında birleşmiş, bölgelerinde, illerinde bölge birlikleri meydana getirmişlerdir. Böylece 1970 yılında 14 bölge birliği oluşmuştur. Bölge birlikleri de kendi aralarında birliktelik sağlayarak merkez birliğini oluşturmuş ve Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatifleri Merkez Birliği (TESKOMB) adını almıştır. Bugün TESKOMB bünyesinde 32 bölge birliği, 921 kooperatif bulunmaktadır. Yaklaşık olarak 1.500.000 esnaf bu kooperatiflere ortaktır. (A.e., s.62.)

Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatifleri 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu içinde ve hükümlerine göre değişir ortaklı, değişir sermayeli ve sınırlı sorumlu olarak kurulmaktadır. Yine aynı yasada ifade edildiği şekliyle Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatiflerinin görevi kooperatife ortak olan esnaf ve sanatkâra mesleki faaliyetleri için gerekli krediyi sağlamak veya kredi ve banka teminat mektubu almak üzere kefil olmaktır. (TESKOMB, **Esnaf Kefalet Kredi Kooperatifi Ana Sözleşmesi**, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği Yayın Evi, Ankara, 2008:7)

Esnaf Kefalet Merkez Birliğinin amacı kanunun verdiği yetki çerçevesinde bölge birlikleri arasında koordinasyonu sağlamak, denetim mekanizmasını çalıştırmak, birlik ve üyeler arasındaki eğitim çalışmalarını yürütmek, finansman kullanma ve kullandırmada devlet imkanlarının, kamu kaynaklarının verimli ve etkili

kullanımını sağlamaktır.(TESK, **a.g.e.**, s.62.) Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatifleri Türkiye'nin il, ilçe hatta nahiye gibi en ücra köşelerine ulaşabilen en geniş örgütlerdendir. 921 kooperatifine yaklaşık 1.500.000 ortağa hizmet etmektedir.

4. Esnaf ve Sanatkâr Kredi Kefalet Kooperatiflerinin Yapısı, Hiyerarşik Şekillenmesi ve İşleyişi

4.1. Yapısı ve Hiyerarşik Şekillenmesi

Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatifleri kooperatif ana sözleşmesinin 12. Maddesinde de belirttiği gibi sayısı ortak sayısı 15'i esnaf ve 15'i de sanatkâr olmak üzere en az 50 kişilik kurulabilmektedir. Ortak sayısı değişken olarak sınırsız olmakla birlikte plasman durumuna göre ortak kabulü ve kaydı yapılmaktadır. Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatifleri kurulduğu ve tüzel kişiliğini kazandığı bölgenin idari yapısının dahilinde hizmet sınırına sahiptir. Bir başka deyişle kurulduğu il ve ilçe sınırları hizmet alanıdır. Kurulan bu kooperatifler kendi aralarında, bölgelerinde, genellikle de illerinde bölge birliklerini oluştururlar. Yine bölge birlikleri de kendi aralarında ulusal merkez birliğini oluştururlar. Böylece hiyerarşik yapı alttan üste doğru gerçekleşmiş olmaktadır.

Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatifleri yapısı itibariyle kooperatif ana sözleşmesinde görev ve yetkileri açıkça belirtilen kooperatif organları tarafından yönetilir.

Kooperatif Organları:

- 1- Genel Kurul,
- 2- Yönetim Kurulu,
- 3- Denetim kurulu.

4.1.1. Genel Kurul: Genel kurul kooperatiflerin en üstte ve en yetkili durumunda olan, belli zamanlarda veya denetim kurullarının ön gördüğü ya da bakanlıkça yapılması istenildiğinde toplanır. Ana sözleşmede belirtilen kurallar çerçevesinde görevini yerine getirir.

4.1.2 Yönetim Kurulu: Genel kurul tarafından en az 1 yıl en çok 4 yıl olmak üzere seçilir ve en fazla 9 üyeden meydana gelmektedir. Yönetim kurulu genel kurul seçiminden sonra ilk toplantıda bir başkan, bir veya iki başkan vekili seçer ve kendi aralarında görev bölümü yapar. Yönetim kurulu kanun ve ana sözleşme hükümleri doğrultusunda görevlerini yaparlar, icra organı niteliğindedir.

4.1.3. Denetim Kurulu: Denetim kurulu da yönetim kurulu gibi genel kurul tarafından seçilir. En az bir en çok üç yıl için üç denetim kurulu üyesi asil ve üç yedek üye seçimi yapılır. Denetim kurulu adından da anlaşılacağı üzere kooperatifin kanun ve ana sözleşme hükümlerine göre yönetim kurulu tarafından yönetilip yönetilmediğini denetler. Belirli dönemlerde raporlarını hazırlarlar ve sunarlar.

Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatifleri Yönetim Kurulları da birliklerin doğal üyeliklerini oluştururlar. Yine bu üyeler kooperatif seçimlerinden sonra birlikleri oluştururlar. Birlikler de merkez birliklerini oluştururlar. Aynı yönetim organları da bu üst kurullarda da mevcut olup sadece kurul sayılarında farklılıklar bulunmaktadır. Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatifleri bu yönetim ve hiyerarşik yapısıyla Türkiye’de iyi örgütlenmiş, geniş kitlelere hitap edebilen kurumlardandır.

Tablo 3 : İllere göre kooperatifler ve sayıları

No	İLLER	KOOPERATİF SAYILARI	KOOPERATİF ORTAK SAYILARI
1	ADANA	19	13.993
2	ADİYAMAN	6	3.447
3	AFYON	15	10.202
4	AĞRI	5	1.318

5	AMASYA	6	5.459
6	ANKARA	41	35.364
7	ANTALYA	20	22.227
8	ARTVİN	8	4.607
9	AYDIN	27	16.635
10	BALIKESİR	23	22.729
11	BİLECİK	6	2.999
12	BİNGÖL	3	252
13	BİTLİS	5	2.041
14	BOLU	8	5.520
15	BURDUR	11	9.174
16	BURSA	19	23.359
17	ÇANAKKALE	12	10.644
18	ÇANKIRI	7	3.381
19	ÇORUM	10	9.331
20	DENİZLİ	29	11.646
21	DİYARBAKIR	9	6.382
22	EDİRNE	9	7.048
23	ELAZIĞ	4	2.966
24	ERZİNCAN	7	2.144
25	ERZURUM	14	3.245
26	ESKİŞEHİR	9	9.169
27	GAZİANTEP	15	21.035
28	GİRESUN	14	6.332
29	GÜMÜŞHANE	5	2.485
30	HAKKARİ	2	738
31	HATAY	16	16.696
32	ISPARTA	11	5.501
33	MERSİN	15	20.708
34	İSTANBUL	51	32.526
35	İZMİR	44	55.558
36	KARS	8	2.513
37	KASTAMONU	15	7.636
38	KAYSERİ	12	9.892
39	KIRKLARELİ	7	5.129
40	KIRŞEHİR	4	3.161
41	KOCAELİ	9	7.941
42	KONYA	18	16.632
43	KÜTAHYA	9	4.345

44	MALATYA	10	3.819
45	MANİSA	21	18.888
46	KAHRAMANMARAŞ	8	7.032
47	MARDİN	8	4.212
48	MUĞLA	16	11.941
49	MUŞ	4	1.578
50	NEVŞEHİR	8	5.256
51	NİĞDE	8	4.957
52	ORDU	21	11.639
53	RİZE	8	2.876
54	SAKARYA	16	9.347
55	SAMSUN	18	18.577
56	SİİRT	2	907
57	SİNOP	7	4.137
58	SİVAS	12	12.402
59	TEKİRDAĞ	9	6.849
60	TOKAT	11	9.369
61	TRABZON	19	19.623
62	TUNCELİ	5	3.483
63	ŞANLIURFA	11	10.059
64	UŞAK	6	4.484
65	VAN	4	4.138
66	YOZGAT	14	10.110
67	ZONGULDAK	9	10.259
68	AKSARAY	5	1.947
69	BAYBURT	1	1.032
70	KARAMAN	4	1.107
71	KIRIKKALE	5	3.257
72	BATMAN	2	872
73	ŞIRNAK	3	818
74	BARTIN	5	2.644
75	ARDAHAN	2	969
76	İĞDIR	3	803
77	YALOVA	4	2.390
78	KARABÜK	6	3.679
79	KİLİS	1	2.005
80	OSMANİYE	7	4.490
81	DÜZCE	6	3.863

	TOPLAM	896	689.928
--	--------	-----	---------

Tablo 4 : Bölge Birlikleri ve Kooperatif Sayıları

NO.	BÖLGE BİRLİKLERİ	KOOPERATİF SAYILARI
1	ADANA BÖLGE BİRLİĞİ	41
2	ANKARA BÖLGE BİRLİĞİ	74
3	AYDIN MUĞLA BÖLGE BÖLGE BİRLİĞİ	43
4	BALIKESİR BÖLGE BİRLİĞİ	19
5	BOLU BÖLGE BİRLİĞİ	14
6	BURDUR BÖLGE BİRLİĞİ	43
7	BURSA BÖLGE BİRLİĞİ	47
8	ÇANAKKALE BÖLGE BİRLİĞİ	12
9	ÇORUM BÖLGE BİRLİĞİ	41
10	DENİZLİ BÖLGE BİRLİĞİ	36
11	DİYARBAKIR BÖLGE BİRLİĞİ	13
12	ERZURUM BÖLGE BİRLİĞİ	46
13	GAZİANTEP BÖLGE BİRLİĞİ	16
14	HATAY BÖLGE BİRLİĞİ	16
15	İSTANBULBÖLGE BİRLİĞİ	49
16	İZMİR BÖLGE BİRLİĞİ	47
17	KAHRAMANMARAŞ BÖLGE BİRLİĞİ	8
18	KASTAMONU BÖLGE BİRLİĞİ	19
19	KAYSERİ BÖLGE BİRLİĞİ	10
20	KONYA BÖLGE BİRLİĞİ	51
21	MALATYA BÖLGE BİRLİĞİ	25
22	MANİSA BÖLGE BİRLİĞİ	21
23	ORDU BÖLGE BİRLİĞİ	34

24	RİZE ARTVİN BÖLGE BİRLİĞİ	11
25	SAKARYA BÖLGE BİRLİĞİ	17
26	SAMSUN BÖLGE BİRLİĞİ	22
27	SİVAS BÖLGE BİRLİĞİ	12
28	ŞANLIURFA BÖLGE BİRLİĞİ	22
29	TEKİRDAĞ BÖLGE BİRLİĞİ	27
30	TRABZON BÖLGE BİRLİĞİ	31
31	VAN BÖLGE BİRLİĞİ	12
32	ZONGULDAK BÖLGE BİRLİĞİ	17
	TOPLAM	896

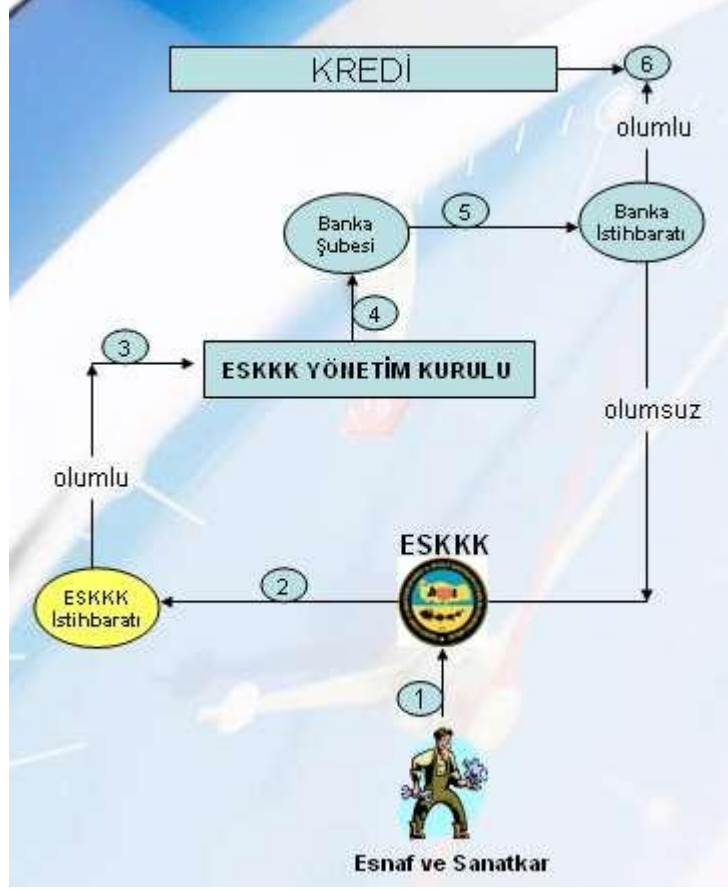
4.2. Sürecin İşleyişi

Ana sözleşmede de belirtildiği gibi, esnaf ve sanatkârlar üretiminin arttırılması, gerekli alet ve ekipmanlarının alımı, hammadde temini, işyerinin ve sanatının geliştirilmesi için ya da sermaye temini amacıyla Kredi Kefalet Kooperatifleri'ne borçlanabilirler.

Devlet tarafından finansman için görevlendirilen Halk Bankası'nın esnafa olan krediden yararlanmak isteyen esnaf ve sanatkârlar faaliyet alanları içinde bulunan Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatifleri'ne ortaklık müracatında bulunurlar. 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Kanunu 3. ve 7. mddelerindeki özellikleri taşıyan esnaf ve sanatkârlar Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatifleri'ne ortak olabilirler. Bunun yanında kefalet kooperatiflerine ortak olabilmek için;

1. Esnaf ve Sanatkârlar Sicili'ne kayıtlı olmak,
2. İş yeri yada ikamet adresleri kooperatifin çalışma alanları içinde bulunmak,
3. Aynı zamanda başka bir kredi kefalet kooperatifine üye olmamak koşuluyla her isteyen yazılı müracat yoluyla ortak olabilir.

Tablo 5 : Kredi İşleyiş Şeması

(TESKOMB, **Kredi Kefalet Sisteminin İşleyişi**, t.y., (Çevrimiçi)

<http://www.teskomb.org.tr/index.asp?p=900>)

Yazılı müracatı yapılan mürakat sahibinin durumu yönetim kurulu tarafından araştırılır ve yazılı olarak 15 gün içerisinde kabul veya red olarak mürakat sahibine bildirilir. Kredi kefalet kooperatifine ortaklık talebinde bulunan ortağın, ortaklığı kabul edildikten sonra; ortak kredi talebinde bulunmuş ise ortağın ekonomik ve mali durumu araştırılır, kredinin işletmenin ihtiyacını karşılamak için ve kendi imkanlarıyla yapamayacak olduğu üretimi ve verimliliği artıracak şekilde olduğu kanaati hasıl olduktan sonra istihbarat raporu hazırlanır. Ortağın kefalet hadleri belirlenir. Ortakların kredi talepleri kooperatifin ve bankanın plasman oranında

karşılanmaya çalışılır. Bu aşamadan sonra ana sözleşmede belirtilen senetler ve dosya hazırlanır. Hazırlanan bu dosyayla Halk Bankası'na kredi teklif edilir. Halk Bankası kredi teklifini aldıktan sonra dosya banka tarafından incelenir ve tekrar istihbarat yapılır. Yapılan istihbaratlardan olumlu sonuç alınmışsa ortak kredilendirilir. Krediler genelde bir defada ve nakit olarak ödenir. (TESKOMB, a.g.e., s.9.)

Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatifleri kefaletiyle verilen krediler:

1. İskonto kredisi,
2. İşletme kredisi,
3. Tesis kredisi,
4. Taşıt edindirme kredisi,
5. Taşıt onarım kredisi,
6. İstihdam destekleme kredisi,
7. Servis aracı-kamyonet yenileme kredisi,
8. Aylık eşit taksitli işletme kredisi,
9. Kooperatif ihracat tesis kredisidir.

5. Esnaf ve Sanatkârın Türkiye'de Bölgesel Dağılımı ve Kredi İlişkisi

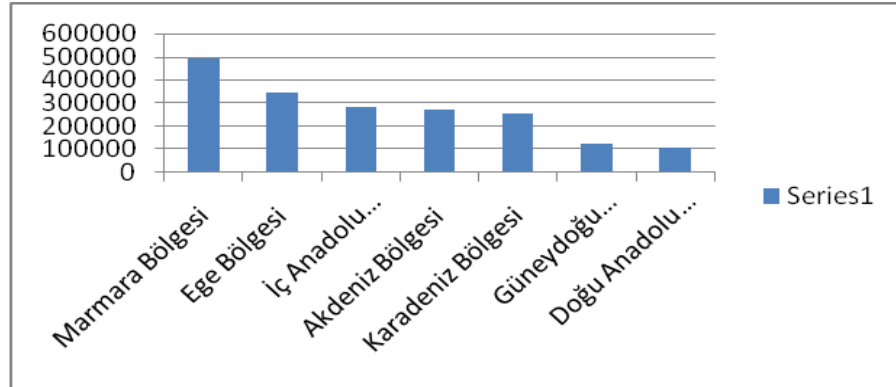
Ülkemizin gerek coğrafi yapısı gerek sosyo ekonomik yapısı gerekse nüfus yoğunluğuyla orantılı olarak esnaf sayıları da illerimizde ve bölgelerimizde farklılık göstermektedir. Türk ekonomisi son yıllarda gelişme kaydetmesine rağmen bölgeler

arası dengesizlikler ve farklılıklar esnaf sayılarını ve çeşitliliğini doğrudan etkilemektedir.

Tablo 6: Bölgelere Göre Esnaf Sayıları:

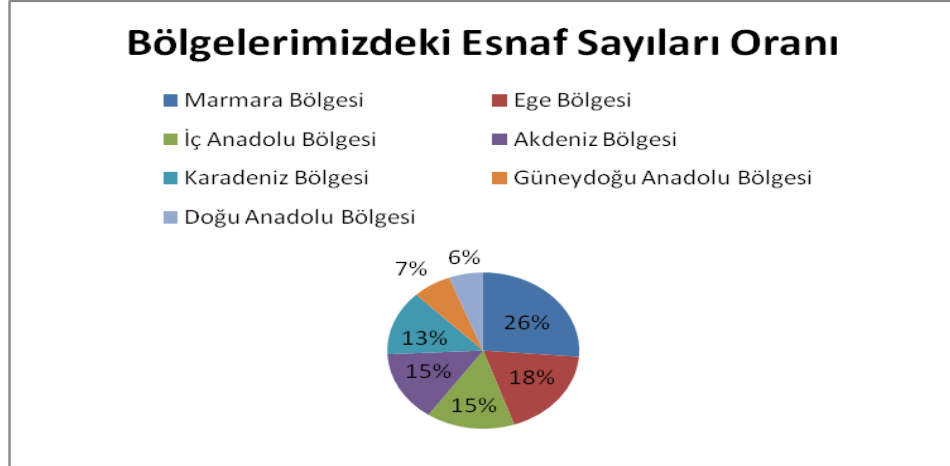
BÖLGE ADI	ESNAF VE SANATKÂR SAYISI
Marmara Bölgesi	494.653
Ege Bölgesi	347.992
İç Anadolu Bölgesi	282.539
Akdeniz Bölgesi	274.182
Karadeniz Bölgesi	251.988
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	123.116
Doğu Anadolu Bölgesi	109.736
TOPLAM	1.884.206

Grafik 2 : Bölgelere Göre Esnaf Sayıları

(TESK, a.g.e., s.116.)

Grafik 3 : Bölgelerdeki Esnaf Sayıları Oranı

Bölgelerimizin içinde bulunduğu illerimizi sosyo ekonomik gelişmişlik düzeylerine göre sıraladığımızda her bölgenin içinde bölge yoğunluğunu kendinde toplayan, esnaf ve sanatkâr sayısı bakımından öne çıkan illerimiz göze çarpmaktadır. Sosyo ekonomik gelişmişlik düzeyi daha çok esnaf ve sanatkârın yoğunlaşmasında nüfusun ve ekonominin yoğunlaşması olarak algılanması doğru bir yaklaşım olacaktır. Sanayinin ve istihdamın etkisiyle bu bölgelerimizde yer alan bazı iller (İstanbul, İzmir, Kayseri, Antalya, Bursa, Adana,...) yoğun olarak göç almaktadır. Bu bağlamda ihtiyaçların karşılanmasında önemli rol oynayan esnaf ve sanatkârın sayısal olarak artmasında bu nedenler etken olmuştur.

Bölgelerimiz ve illerindeki sosyo ekonomik gelişmişlik sıralaması, kullanılan kredi miktarı ve kredi kullanan kişi sayıları:

Tablo 7 : Türkiye Bölgeleri Kredi Kullanım Miktarı Ve Kişi Sayıları

Marmara Bölgesi:

İL	GELİŞMİŞLİK SIRALAMASI	KULLANDIRILAN KREDİ MİKTARI	KREDİ KULLANAN KİŞİ SAYISI
BALIKESİR	15	280.406.716	25.332
BİLECİK	18	19.320.546	1.284
BURSA	5	544446103	35.149
ÇANAKKALE	24	133146327	9.728
EDİRNE	16	115373636	11.889
İSTANBUL	1	416856223	23.259
KIRKLARELİ	11	46920900	3.979
KOCAELİ	4	84833985	6.461
SAKARYA	23	65725236	4.330
TEKİRDAĞ	7	106311090	7.842
YALOVA	9	6626400	493
TOPLAM		1819967162	129.746

Ege Bölgesi

İL	GELİŞMİŞLİK SİRALAMASI	KULLANDIRILAN KREDİ MİKTARI	KREDİ KULLANAN KİŞİ SAYISI
AFYON	44	190.033.020	12.980
AYDIN	22	253.028.534	24.163
DENİZLİ	12	249.329.102	19.962
İZMİR	3	782.041.841	59.879
KÜTAHYA	40	74.439.529	5.634
MANİSA	25	420.277.099	34.073
MUĞLA	13	199.451.554	15.535
UŞAK	30	73.506.885	5.920
TOPLAM		2.242.107.564	178.146

İç Anadolu Bölgesi:

İL	GELİŞMİŞLİK SİRALAMASI	KULLANDIRILAN KREDİ MİKTARI	KREDİ KULLANAN KİŞİ SAYISI
AKSARAY	56	58.364.295	4.249
ANKARA	2	813.316.076	46.142
ÇANKIRI	59	31.161.840	2.189
ESKİŞEHİR	6	73.549.560	5.641
KARAMAN	35	15.602.455	1.259
KAYSERİ	19	142.134.045	10.601
KIRIKKALE	33	36.513.855	2.417
KIRŞEHİR	42	31.326.829	2.808

KONYA	26	269.803.594	20.082
NEVŞEHİR	34	72.050.940	5.843
NİĞDE	49	115.519.140	9.387
SİVAS	53	112.246.985	6.916
YOZGAT	64	146.847.346	9.904
TOPLAM		1.918.436.960	127.438

Karadeniz Bölgesi

İL	GELİŞMİŞLİK SİRALAMASI	KULLANDIRILAN KREDİ MİKTARI	KREDİ KULLANAN KİŞİ SAYISI
AMASYA	39	66.015.245	5.577
ARTVİN	43	41.949.265	2.750
BARTIN	55	15.358.815	1.245
BAYBURT	66	17.492.580	1.135
BOLU	14	83.119.546	4.518
ÇORUM	46	134.233.976	12.513
DÜZCE	45	35.083.635	2.264
GİRESUN	50	116.906.805	10.830
GÜMÜŞHANE	71	26.458.267	2.148
KARABÜK	27	69.279.980	4.443
KASTAMONU	51	140.289.165	10.864
ORDU	62	209.677.706	16.513
RİZE	37	18.413.086	6.664
SAMSUN	32	370.584.872	22.586
SİNOP	57	37.266.195	2.691

TOKAT	61	176.792.572	10.643
TRABZON	38	218.451.736	14.525
ZONGULDAK	21	12.174.315	7.942
TOPLAM		1.789.547.761	139.851

Akdeniz Bölgesi

İL	GELİŞMİŞLİK SİRALAMASI	KULLANDIRILAN KREDİ MİKTARI	KREDİ KULLANAN KİŞİ SAYISI
ADANA	8	146.299.341	10.843
ANTALYA	10	652.635.196	40.937
BURDUR	31	68.428.512	4.234
HATAY	29	205.507.106	15.591
ISPARTA	28	41.319.186	3.460
MERSİN	17	206.792.625	17.049
K.MARAŞ	48	160.440.556	12.922
OSMANİYE	47	85.760.701	10.630
TOPLAM		1.567.183.223	115.666

Güneydoğu Anadolu Bölgesi

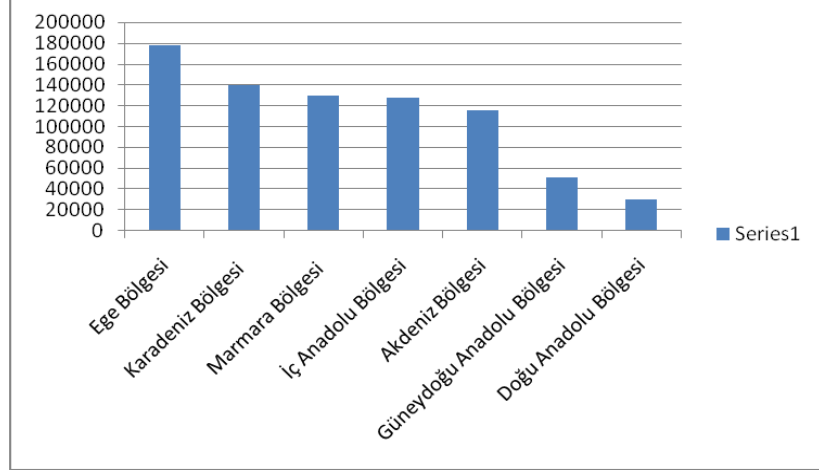
İL	GELİŞMİŞLİK SİRALAMASI	KULLANDIRILAN KREDİ MİKTARI	KREDİ KULLANAN KİŞİ SAYISI
ADIYAMAN	65	31.015.380	2.275
BATMAN	70	17.689.700	9.32
DİYARBAKIR	63	100.154.769	5.422
GAZİANTEP	20	340.787.799	19.578
KİLİS	54	11.067.810	1.025

MARDİN	72	54.854.130	3.390
SİİRT	73	18.801.900	1.073
ŞANLIURFA	68	293.180.745	16.919
ŞIRNAK	78	17.258.100	804
TOPLAM		884.810.333	51.418

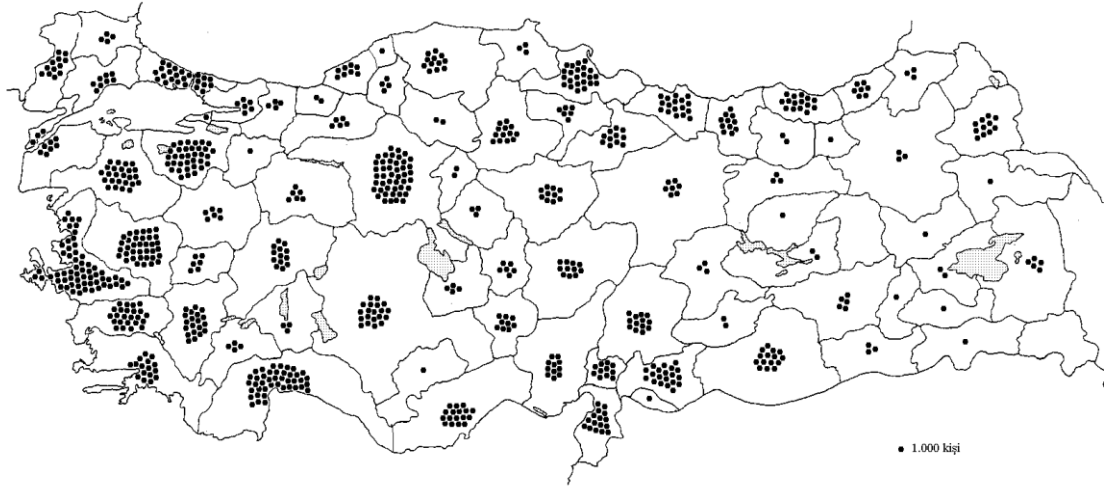
Doğu Anadolu Bölgesi

İL	GELİŞMİŞLİK SİRALAMASI	KULLANDIRILAN KREDİ MİKTARI	KREDİ KULLANAN KİŞİ SAYISI
AĞRI	80	19.696.950	1.117
ARDAHAN	74	0	0
BİNGÖL	76	1.113.000	76
BİTLİS	79	29.432.370	1.991
ELAZIĞ	36	19.794.956	1.914
ERZİNCAN	58	36.223.980	2.670
ERZURUM	60	42.768.659	2.752
HAKKARİ	77	676.300	38
İĞDIR	69	2.169.720	142
KARS	67	140.289.165	10.864
MALATYA	41	34.087.328	2.619
MUŞ	81	7921800	401
TUNCELİ	52	16.964.085	1.078
VAN	75	72.142.538	4.667
TOPLAM		423.280.851	30.329

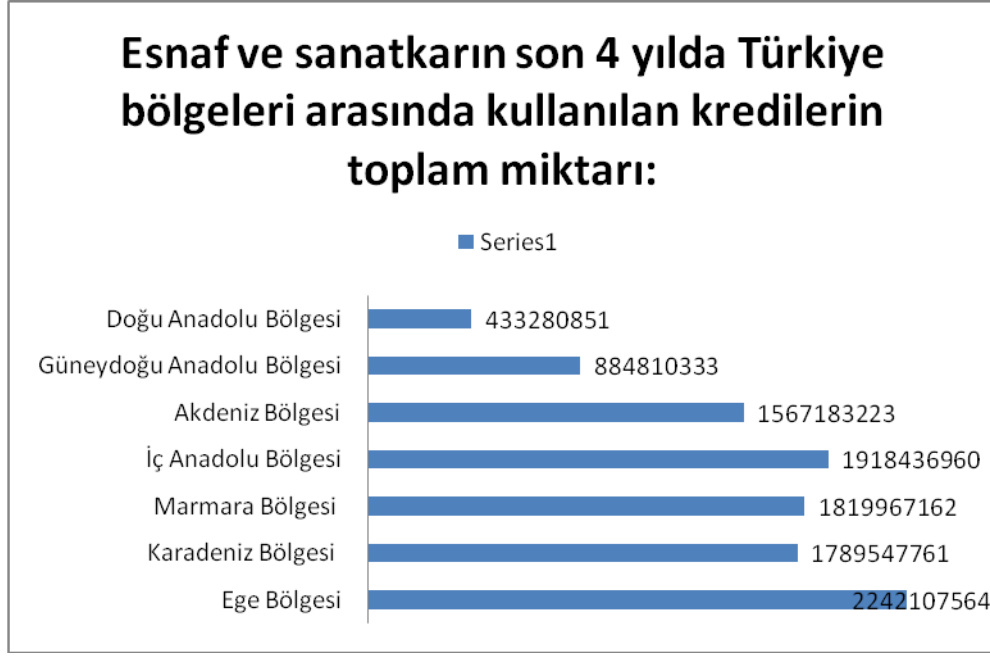
Grafik 4: Türkiye Bölgeleri Kredi Kullanım Miktarları Ve Kişi Sayısı

Harita 1 : Türkiye’de Kredi Kullanan Kişi Sayılarının İllere Göre Dağılımı

Grafik 5 : Türkiye Bölgelerinde Son 4 Yılda Kullanılan Kredi Miktarları

Tablolar incelendiğinde Türkiye'nin bölgeleri arasında esnaf ve sanatkâr sayıları ve sıralamalarıyla sosyo ekonomik gelişmişlik düzeyi sıralamasında bir paralellik olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle sosyo ekonomik gelişmişlik düzeyi yüksek bölgelerde esnaf ve sanatkâr sayısal bakımdan daha fazladır yorumu yapılabilir. Bunun da en açık sebebi, sanayileşme, nüfussal yoğunluk ve ihtiyaçların çeşitliliğiyle beraber yerel ihtiyaçları karşılayan ve sanayiye yan ürün temin eden esnafların varlığı, ulaşım sektöründeki esnaf yoğunluğunun olması ve turizm gibi hizmet sektörlerinin bu bölgelerimizde yoğunlaşmasıdır. Esnaf ve sanatkâr sayıları sıralamasıyla sosyo ekonomik düzey sıralamasında sonlarda yer alan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'yle Doğu Anadolu Bölgesi söz konusu ilişkiyi daha açık bir şekilde göstermektedir. Her iki bölgenin tarımsal yapısı iklim koşulları ve coğrafi koşullarına bakıldığında Türkiye'nin en zor koşullarının olduğu bölgelerdir. Bu bakımdan ihtiyaç çeşitliliğinin sınırlı olması, sanayinin büyük oranda gelişmemesi, buna bağlı olarak yan sanayinin de gelişmemesi, turizmin belirli noktalarda kalması esnaf ve

sanatkâr kesiminin sayısal anlamda artmasını engellemiştir. Yine bu bölgelerimizde terör olaylarının uzunca bir süreden beri var oluşu, esnaf ve sanatkâr gelişmişlik düzeyi üzerinde etken bir olgudur. Terör olayları sebebiyle bölge halkının belirli noktalara göç etmesi, şehirlerde de durumun güvenlik anlamında sıkıntıların yaşanması esnaf ve sanatkârın gelişmemesinin yanında; sayısal açıdan büyümemesine de etki etmektedir.

Türkiye'deki esnaf ve sanatkârın son 4 yılda Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatifi'nden kredi alma sayılarına ve miktarlarına bakıldığında bölgeler arasındaki sıralamanın değiştiği görülmektedir. Esnaf ve sanatkâr sayısı en fazla olan Marmara Bölgesinin yerine ilk sırayı kredi kullanmada ve sayısında Ege Bölgesi almaktadır. Bu yer değiştirmenin daha çok esnaf ve sanatkâr kredi kooperatiflerinin bölgelerdeki yaygınlığı ve çalışma yoğunluğuyla kısmen izah edilebileceği gibi, Marmara Bölgesi'nin esnaf ve sanatkârının diğer kredi enstrümanlarını da kullandığı söylenebilir. Burada en dikkat çekici bölgemiz İç Anadolu Bölgesi olup esnaf sayısı bakımından 127.438 kişi sayısı ile 4. Sıradayken, kredi kullanım miktarı bakımından 1.918.436.960 TL lik miktarıyla 2. Sırada olmasıdır. Bu da gösteriyor ki İç Anadolu Bölgesi esnafının kullandığı kredilerin kişi başına oranı diğer bölgelerden daha fazladır. Karadeniz Bölgesi'nde kredi kullanan esnaf sayısı bakımından 2. Sıradayken kullanım miktarı bakımından 4. Sırada yer almaktadır. Bu sonuçla Karadeniz Bölgesi'ndeki esnaf limit olarak daha az ve daha fazla esnafın kredi kullandığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi beklendiği gibi kredi kullanan esnaf sayısı bakımından son sıralarda yer almaktadır. Tüm tablolarda bu iki bölgenin son sıralarda yer alması bölgeler için önlemler alınmasını, daha radikal çözümler bulunup birikmiş sorunların öncelikle çözülmesi gerektiği açıkça ortaya çıkmaktadır.

6. Esnaf Kefalet Kredilerinin Esnaf Türlerine Göre Dağılımı

Türkiye’de 491 meslek kolunda faaliyet gösteren sanayi ve tacir sıfatını taşımayan esnaf ve sanatkârın kredi ihtiyaçları ve miktarları çok çeşitlidir. Esnaf ve sanatkârı sektörel bakımdan toplayıp genelleme yaparak kredi çeşitlenmesi yapılmıştır. Esnaf Kefalet Kredi Kooperatiflerinde verilen kredilerde tüm esnafın kredi ihtiyaç ve farklı isteklerine cevap verecek şekilde hazırlanmaya çalışılmıştır. Esnaf ve sanatkâr, küçük işletmeler bireysel yapılanmaları sebebiyle kredi enstrumanlarını kullanırken büyük oranda Esnaf Kefalet Kredi Kooperatiflerini tercih etmektedirler. Esnaf kredi miktarı küçük ölçeklerde ve ucuz kullanıldığından devlet destekli bu kredi esnafın çalışma hayatı boyunca vazgeçilmezlerinden olmuştur. TESKOMB’un yaptığı araştırmaya göre işyerlerinin kredi ihtiyaçlarını karşılayan kaynaklar şöyle sıralanmıştır.

- Esnaf Kefalet Kredi Kooperatif kredisi : %85.8
- Özkaynaklar : %47.5
- Banka kredisi: %45.1
- Diğer: %2.1 (Ankara Sosyal Araştırmalar Merkezi, **Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatif Ortakları Kredi Memnuniyeti ve Algı Analizi**, ANAR Ankara Sosyal Araştırmalar Merkezi Yayınları, Ankara, 2008:16)

Bu istatistiki durum da gösteriyor ki esnaf ve sanatkâr finansman ihtiyacını büyük oranlarda Esnaf Kefalet Kredi Kooperatiflerinden karşılamaktadır. Söz konusu bu yapının olmaması durumunda finansman ihtiyacını karşılamakta zorlanacağı anlaşılmaktadır. Esnaf ve sanatkâr küçük işletmelerden müteşekkil olması, küçük sermaye yapılarıyla ülke içindeki bölgesel, ulusal ve uluslararası olumsuzluklardan daha çabuk etkilenmektedir. Küçük işletmelerde profesyonel bir yönetim olmadığından daha çok bireysel ve sanatsal maharet yaklaşımı yönetimi olduğundan;

ürettiklerini pazarlama yöntemleri de geleneksel-dar bir çerçevededir. Bu nedenlerle kazançları sınırlıdır. Şu açıkça görülmektedir ki; esnaf ve sanatkâr Esnaf Kefalet Kredi Kooperatifleri kredi kullanımına sürekli ihtiyaç duymaktadır. Esnaf ve sanatkârın faaliyet alanına göre kredi kullanım bakımından esnaf çeşitliliğini sıralayacak olursak (son 5 yıl için) :

Tablo 8 : Esnaf Çeşitliliği

FAALİYET ALANI	KULLANAN ORANI (%’Sİ)
Ulaştırma Hizmetleri	77,2
Madeni Eşya - Makine İmalciliği ve Tamirciliği	67,3
Muhtelif Hizmetler	66,9
Gıda Maddeleri İle İlgili Hizmetler	65,2
Lastik, Plastik, Polyester ve Benzeri Maddelerden Her Türlü Eşya İmalciliği	64,7
Gıda Maddeleri İmalciliği	64,3
Ağaç Mamul Eşya İmalciliği ve Tamirciliği	63,6
Kağıt ve Basımla İlgili Sanatlar	63,2
Temizlik ve Sağlık Hizmetleri	60,8
Oto ve Diğer Motorlu Taşıt Aracı İmal ve Tamirciliği	60,2
Yapı Sanatları	60,0
Giyimle İlgili Hizmetler	57,1
Her Türlü Dokuma, Giyim, Mensucat, Örgülük Eşya İmalciliği ve Tamirciliği	54,1
Barınma, Dinlenme, Eğlence Hizmetleri	53,8
Elektrik- Elektronik Aletler İmal ve Tamirciliği	52,2

Tabloya bakıldığında en çok kredi kullanan kesim ulaştırma hizmetleri olduğu görülmektedir. Bu durum ulaştırma hizmetlerindeki araçların sürekli model yenileme ihtiyacından ve bu sektörün amortisman giderlerinin fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca diğer bir faktör de büyük şehir yasalarıyla bu illerde taşıma ve ulaşım yönergelerindeki araç yaş sınırlamalarının etkili olduğu, yine bununla birlikte taşıma kanunundaki yaş sınırlamalarının da ulaşım giderlerinde etkisinin olduğu söylenebilir. Tabloda diğer bir önemli sonuç ise esnaf ve sanatkârın her türünün yarısından fazlasının kredi kullanmasıdır. Esnaf ve sanatkârın kredi kullanma sıklığına bakacak olursak, son 5 yılda esnafın kredi kullanma sıklığı;

- Kredi kullanmayanlar : % 4.2,
- Az sıklıkta kredi kullananlar % 53.7
- Orta sıklıkta kredi kullananlar : % 36.4
- Çok sık kredi kullananlar % 5.7 (A.e., s.21.)

Başka bir ifadeyle esnaf ve sanatkârın az, orta ve çok sıklıkta kredi kullanım oranlarını topladığımızda %95.8 oranında kredi kullanıldığı görülmektedir. Sadece %4.2gibi küçük bir kesim kredi kullanmamaktadır. Genel olarak esnaf ve sanatkârlar gerek faaliyet alanlarına göre sınıflandırmada gerek kredi ihtiyaç durumuna göre bakıldığında her şekilde krediye her zaman ihtiyaç gösterdiği açıkça ortadadır. Esnaf ve sanatkârın finansman ihtiyacının sürekli olması kredilendirmede Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatiflerinin önemini ve vazgeçilmezliğini ortaya koymaktadır

7. Esnaf ve Sanatkâr Kredi Kefalet Kooperatifi Kredilerinde Plasman ve Faiz Oranları Analizi

Esnaf ve sanatkârlar daha önce de bahsedildiği gibi %85.8 oranında kredi ihtiyacını Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatifleri'nden karşılamaktadırlar. Esnaf kefaletkooperatifi kefaletiyle verilen ve devlet tarafından görevlendirilmiş olan Halk Bankası aracılığıyla kullanılan esnaf kredileri, plasman büyüklüğü ve faiz oranları dengesi Sanayi Bakanlığı; dolayısıyla hükümetlerle doğrudan bağlantılıdır.

Esnaf kuruluşlarının istek ve talepleri hükümetler tarafından değerlendirilir ve yön verilir. Burada önemli olan hükümetlerin esnaf ve sanatkâra yaklaşımı, dolayısıyla finansal ihtiyaçları karşılamak için plasman büyüklüğünü ve faiz oranlarını belirlenmesi hükümet politikalarıyla doğrudan ilintilidir. Genel ekonomik yapıya bağlı olarak esnaf ve sanatkâr kredileri plasman yaratma ve faiz oranları hükümetler tarafından değerlendirilmiş, esnaf lehine düzenlemeye çalışılmıştır. Halk Bankasından kullanılan esnaf ve sanatkâr kredilerinin kararları Bakanlar Kurulu kararları çerçevesinde alınmakta olup Halk Bankası'nın cari faiz oranıyla belirlenmektedir. Daha açık bir ifadeyle Halk Bankası gösterge cari faiz oranının yarısı kadar kısmını devlet karşılamakta yani sübbanese etmektedir. Kalan yarısı da esnaf ve sanatkâra faiz olarak uygulanmaktadır.

Karşılaştırmalı bir mukayese yapacak olursak, 2002 ve 2008 yıllarına ait kredi ve oran büyüklüklerini 31.12.2008 itibariyle,

	2002	2008	Kat
Verilen Kredi Toplamı	153.000.000 TL	3.300.000.000 TL	21
Kredi Kullanabilen Koop. Sayısı	402	840	2.1
Kredi Kullanabilen Kişi Sayısı	50.435	765.000	15
Kredi Limiti	5.000TL	35.000-50.000TL	10

Tablo 9 :Yıllara Göre Kullanılan Kredi Miktarı Ve Kişi Sayıları İse 2005 Yılından İtibaren Şöyledir:

YIL	KULLANILAN KREDİ	KREDİ KULLANAN KİŞİ SAYISI
2005	2.056.636.663 YTL	167.687
2006	2.742.182.218 YTL	201.225
2007	2.664.622.136 YTL	190.366
2008	3.208.971.079 YTL	203.343
TOPLAM	10.672.412.096 YTL	762.621
2009 (Haziran)	1.683.203.010 YTL	92.537

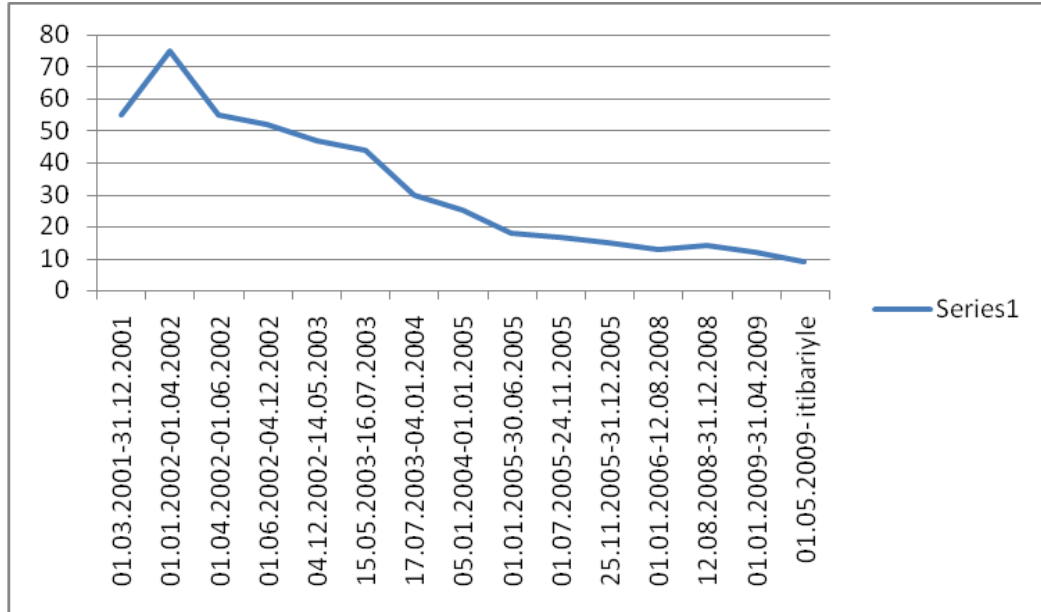
Bunun yanında esnaf kefalet kredi kooperatiflerinden kullanılan kredi faiz oranları Bakanlar Kurulu kararı gereği belirli dönemlerde ekonomik yapıyla bağlantılı olara belirlenmiştir.

Tablo 10 : Yıllara Göre Faiz Oranları

DÖNEM	FAİZ ORANI
01.03.2001-31.12.2001	55%
01.01.2002-01.04.2002	75%
01.04.2002-01.06.2002	55%
01.06.2002-04.12.2002	52%
04.12.2002-14.05.2003	47%
15.05.2003-16.07.2003	44%
17.07.2003-04.01.2004	30%
05.01.2004-01.01.2005	25%

01.01.2005-30.06.2005	18%
01.07.2005-24.11.2005	16,50%
25.11.2005-31.12.2005	15%
01.01.2006-12.08.2008	13%
12.08.2008-31.12.2008	14,30%
01.01.2009-31.04.2009	12%
01.05.2009- itibariyle	9%

Grafik 6 : Yıllara Göre Faiz Oranları

2001 ekonomik krizinden dolayı 2001-2002 yıllarında faizlerdeki yükseklik sebebiyle esnaf kredilerinde sübbanase edildiği halde yüksekliği dikkat çekmektedir. 2003 yılındaki yeni hükümetin kurulmasıyla beraber ekonomik ve siyasi istikrarın sağlanmasıyla, 2001 krizininin de hafiflemesiyle kredi faiz oranları yıllar itibariyle belirli oranlarda sürekli düşmüştür. 2008 yılı eylül ayında başlayan dünya ekonomik

kriziyle birlikte esnaf kredi faiz oranları bir miktar artmakta olup hükümetin kriz ve destek politikaları çerçevesinde son iki seviyede yine esnaf kredileri faizleri belirli oranlarda düşmüştür.

Alınan kredilerin limitlerine ve oranlarına göre baktığımızda esnaf ve sanatkâr daha çok kredi kooperatiflerini tercih ettiği görülmektedir. Buna göre alınan kredi miktarları aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 11 : Alınan Kredilerin Kooperatif Ve Diğer Banka Oranları

KREDİ MİKTARI	KEFALET KOOPERATİF YÜZDESİ	BANKA YÜZDE
5.000 TL VE ALTI	36,40%	22,30%
5.001 - 10.000 TL ARASI	34,70%	35,10%
10.001 - 15.000 TL ARASI	19,80%	14,20%
15.001 - 20.000 TL ARASI	32,20%	15,40%
20.001 - 25.000 TL ARASI	10,20%	7,50%
25.001 - 50.000 TL ARASI	10,20%	22,90%
50.000 TL ÜZERİ	0%	15,80%

Esnaf ve sanatkârlar genelde kredi ihtiyacını Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kooperatifinden karşılamaktadır. Üst sınırın 50.000 TL olması, bunun üzerinde olan kredi taleplerini karşılayamamakta, yüksek kredi talepleri diğer bankalara yönelmektedir. Esnaf ve sanatkârlar, kefalet kredisinin haricinde diğer bankalarla da iş yapmaktadırlar. Bu doğrultuda yüksek miktarlardaki kredilerin yanında düşük kredilerde de diğer bankaları kullandıkları görülmektedir.

Tablo 12 : Esnafa Kredi Veren Bankalar ve Kredi Oranları

BANKALAR	ORAN
T. İş Bankası	18,90%
Halk Bank	15,60%
Akbank	14,60%
Ziraat Bankası	13,90%
Garanti Bankası	5,70%
Vakıfbank	5,50%
Yapı ve Kredi Bankası	5%
Finansbank	4,80%
Denizbank	3,50%
HSBC	2,60%
ING Bank	2,50%
TEB	2,10%
Fortisbank	1,40%
Şekerbank	1,20%
Citibank	1,10%
Diğer	1,70%

Esnaf ve sanatkâr çeşitli bankalarla, bankaların sunduğu hizmetler doğrultusunda değişik oran ve limitlerde finansal ihtiyaçlarını gidermeye çalışmaktadırlar. Ancak bankaların piyasa koşullarında hareket etmesi esnaf kefalet kooperatifleriyle Halk Bankası yoluyla verilen, sübbanse edilen bu kredi ürünüyle ve sistemiyle rekabet edebilmesi oldukça güç görülmektedir. Diğer bankalar ancak 50.000 TL'nin üzerindeki kredileri vererek esnaf ve sanatkâra daha çok faydalı olmaktadır. Bu durumda da yüksek kredi kullanan esnaf sayısı diğerlerine göre oldukça sınırlıdır

Geçmişte olduğu gibi bugün de devletin sağladığı sübbanse oranıyla,Halk Bankası'ndan esnaf kefalet kooperatiflerinin kefaletiyle kullanılan esnaf kredileri cazip ve ucuz kredi olma özelliğini korumaktadır.

8. Esnaf ve Sanatkâr Kefalet Kooperatifi Kredilerinin Esnaf ve Sanatkârlar Üzerindeki Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Esnaf ve sanatkârlar kredi kooperatifleri esnafın finansman ihtiyacının karşılanmasında önemli bir yere sahiptir. Devletin sistem içinde Halk Bankası yoluyla sağladığı kredinin cari faiz oranının yarısını karşılayarak yaratılan kredi modeli, rekabet edilemez ölçülerde bir model haline gelmektedir. Doğal olarak devletin katkısı ve desteğinin olması, bu kredi türünü ve sistemini cazip hale getirmektedir. Ayrıca kefalet kooperatifleri yaygın örgütlenme yapısıyla daha geniş kesimlerdeki esnaf ve sanatkârın söz konusu krediden faydalanmasına olanak tanımaktadır.

Esnaf ve sanatkârlar küçük sermaye ve potansiyel yapısıyla, ekonomik ve sosyal olumsuzluklardan doğrudan, çabuk etkilenen kesim olması itibariyle finansman ihtiyacı güncel ve sürekli. Buna bağlı olarak esnaf, günümüzde daha rekabetçi, daha global oluşumlarla beraber hareket etmek durumundadır. Kendilerini yenileme, geliştirme, marka yaratma, yatırım ve pazarlama konularında yarışmak

için, işletmelerinin finansal ihtiyaçları bulunmaktadır. Ucuz ve erişimi kolay kredilerin var olması esnafı rahatlatıcak ve geliştirecektir.

Esnaf ve sanatkârın kredi kullanım amaçları bakımından sınıflandırıldığında alınan kredilerin kullanım amaçları :

Tablo 13 : Kredinin Kullanım Amaçları

ALINAN KREDİLERİN KULLANIM AMAÇLARI	ORANI (%)
Mal Alımı İçin	48,30
Kişisel yada Diğer Kredi Borçlarını Ödemek İçin	27,90
Araç Alımı İçin	16,70
Piyasaya Olan Ticari Borç İçin	11,80
Vergi, SSK, Bağkur vs. Kamu Borçları İçin	11,10
Makina ve Techizat Alımı İçin	9,70
İş Yeri Tadilatı İçin	9,20
İş Yeri Alımı İçin	9
Konut Alımı İçin	7,00
Araç Bakım ve Onarımı İçin	1,70
Diğer	3,80

Bu verilere bakıldığında esnafın kullandığı kredilerin bir kısmı borç ödemesi, vergi SSK Bağkur borçları ödemeleri olduğu görülmektedir. Söz konusu durum da esnaf ve sanatkârın kredi kullanımında piyasa şartlarıyla ekonomik sıkıntılarını da bu kredilerle giderdiği görülmektedir. Daha çok kriz dönemlerinde artış gösteren bu tür kalemler esnaf ve sanatkârın sorunlarının sadece finansal yada kredilerle çözülemeyeceğinin göstergesidir.

Herşeye rağmen esnaf ve sanatkârın ekonomik açıdan sıkıntılarının giderilmesinde, ihtiyaçlarının karşılanmasında, diğer finans araçlarının yanında esnaf kefalet kredileri vazgeçilmez durumdadır. Türkiye genelinde istihdamın %60'ını

karşıl原因, faaliyet gösteren işletmelerin %95'ini kapsayan esnaf ve sanatkâr kesiminin kredilerden faydalanma oranı ise oldukça düşük düzeyde kalmaktadır. Tüm bunlar göz önüne alındığında ekonomik gelişmenin sağlanabilmesi ve ülkenin kalkınması için esnaf ve sanatkârlar, küçük işletmelerin desteklenmesi, sorunlarına çözüm aranması, özellikle finansal bakımdan erişilebilir, kolay çözümler sunulması gerekmektedir.

9. Esnaf Kefalet Kredi Kooperatif Sisteminin Genel Sorunları ve Çözüm Önerileri

Sayısal bakımdan ülkemizin büyük ekonomik kesimi esnaf ve sanatkârın finansal ihtiyacını karşılayan kurum olan esnaf kefalet kredi kooperatiflerinin daha etkin hale getirilebilmesi için yapısal ve finansal sorunlarının çözülmesi önem taşımaktadır. Türkiye'deki esnaf ve kefalet kooperatifleri ülke içinde iyi bir örgütlenme modeli mevcuttur. Bu model içinde örgütlenmede, kanun hükmü olarak, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu çerçevesinde yasal zemin oluşturulmuştur. Bu bakımdan ele alındığında kredi kooperatiflerinin yönetim kurullarının seçimi de katılanların çoğunluğu ve işari oy kullanma denilen açık oylama şeklinde yapılmaktadır. Açık oylama kapalı oylamaya dönüştürülebilir; ancak onun da oylaması yine açık yapıldığından mevcut yönetimler lehine sıkıntılar yaratmaktadır. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na bağlı olarak özel hukuk yapısında yönetilen kredi kooperatifleri seçimlerinde 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Kanunu'ndaki gibi kapalı oy kullanılmasıyla hür seçim iradesi daha iyi yansıyacaktır. Esnaf kefalet seçimlerinde en büyük sorun kredi kullanan esnafın mevcut yönetimle temas kurmaları ve görerek el kaldırma usulüyle olduğundan psikolojik baskı oluşturmalarıdır. Kapalı oy kullanımında ise bu psikoloji ortadan kalkacağından hür irade ortaya çıkacaktır.

Esnaf ve sanatkâr kesiminin mali yapılarının zayıf olması, işletmelerin küçük olması sebebiyle sosyal ve ekonomik olumsuzluklardan, istikrarsızlıklardan esnaf ve sanatkâr çabuk etkilenmektedir. Bu bakımdan esnaf ve sanatkârın söz konusu

olumsuzluklardan daha az etkilenmesi, kendilerini korumaları, varlıklarını idame ettirebilmeleri, global ekonomilerle rekabet edebilmeleri için sektörel ve bölgesel kredi sistemi geliştirilmelidir. Esnaf ve sanatkârlar bölgesel ve sektörel bazda farklı kredi enstrümanlarına ihtiyaç duymaktadır. Örneğin Akdeniz bölgesindeki şehirlerimizde daha çok turizm ağırlıklı esnaf, sezonluk iş yükü bulunmaktadır. Bu durum göz önüne alınarak kredilendirme sistemi geliştirilmelidir. Sektörel bazda ise imalat, ticaret, ulaşım ve hizmet sektörleri daha farklı ihtisas kredilerine ihtiyaç duymaktadır.

Esnaf ve sanatkâra kredi sağlayan ihtisas bankası konumundaki Türkiye Halk Bankası tarafından kullanılan, esnaf kefalet kooperatifleri kefalet sistemi yeni bir çalışma programıyla devlet desteğini sürdürerek tüm bankalar tarafından kullanılan bir yapıya kavuşturulmalıdır. Bir başka deyişle esnaf kefalet kredi kefaleti, diğer bankalarda da geçmelidir. Bunun sonucunda Halk Bankası'nın işlem yükünün ve riskinin azalacağı ayrıca Halk Bankası'nın özelleşme sürecinde esnaf ve sanatkârlar finansal açıdan yalnız, sahipsiz bırakılmamış olacaktır. Bu bağlamda Halk Bankası özelleşmesinde esnafa verilmesi, bankanın esnafın kendi bankası konumuna sokacağı, esnafın da bankasını sahiplenmesiyle Halk Bankası gerçek kimliğine kavuşacaktır. Esnaf ve sanatkârlarla devletin elele vererek finansal çözümleri çok daha kısa sürede, kararlar beklenmeden kendi içinde çözüme kavuşacaktır.

Esnaf ve sanatkâr kredi ve kefalet kooperatifleri yoluyla kredi kullandığında, sistem içinde mevcut kesintilerden kaynaklanan gelir kaybına uğramaktadır. Söz konusu krediler daha az yüklerle, cazip ve uygun koşullarda ihtiyacı giderebilir hale getirilmelidir. Bu doğrultuda esnaf ve sanatkâr kullandığı krediden kesilen masraf ve kesintileri de faizli olarak geri ödemek durumunda kalmaktadır. Esnaf ve sanatkârlar hem krediyi kullanırken daha az kredilendirilmiş olmakta hemde kullanmadığı kesinti farklarını da, faizi de ödeyerek iki türlü kayba uğramaktadır. Söz konusu esnaf ve sanatkârlar aleyhine olan çarpıklığın sistem dahilinde en aza indirecek, yükünü hafifletecek sistemler geliştirilmelidir.

Kredi çeşitliliği içinde bahsettiğimiz gibi esnaf ve sanatkâr krediyi her ne şekilde alırsa alsın, parayı kullanımda genelde serbest kalmaktadır. Bu bakımdan sektörel bazda bakıldığında esnaf ve sanatkâra karşı ödemeli kredi sisteminin uygulamaya konulması yararlı olacaktır. Böylelikle esnaf ve sanatkârlar işletmesine yatırım yapacak, işini geliştirmek için kredi kullanmış olacaktır. Fatura karşılığı veya leasing gibi karşılıklı ödeme yapılan sistem esnaf ve sanatkârın işletme yatırımı açısından doğru işler göreceği açıktır.

Esnaf ve sanatkâr genel olarak bakıldığında küçük işletmelerden oluştuğundan ve işletme sahiplerinin işletmenin herşeyiyle ilgilendiğinden kredi finans konularında, genelde bilgi eksikliği bulunmaktadır. Esnaf ve sanatkârlar kredi ve finans konularında bilgi ve danışmanlığı kredi kullanan arkadaşlarından yada bir kısmı da kredi kefalet kooperatiflerinden almaktadırlar. Dolayısıyla kredi ve finansman konularında güncel olaylar da takip edilerek işletmelere, kredi kulanacak esnafa kredi danışmanlık hizmetlerinin organize ve profesyonelce verilmesi yararlı olacaktır. Esnaf ve sanatkâr bu danışmanlık hizmetleriyle doğru zaman doğru miktar ve çeşitlilikte kredi kullanımına kavuşmuş olacaktır.

Esnaf ve sanatkârlar esnaf kefalet kredi kooperatiflerinden kredi kullandıklarında diğer bankacılık sisteminin dışında tutulmalı ve muafiyetli hale getirilmelidir. Çünkü esnafın kredilendirmesinde kredi kefalet kooperatifleri zaten kefalet etmektedir. Ayrıca esnafın sicili gibi bazı bankacılık sistemlerinden kaynaklanan zorluklarla karşılaştırılmamalıdır.

Türkiye'nin AB üyeliği sürecinde açılan ekonomik fasıllarla beraber esnaf ve sanatkârın, küçük işletmelerin AB'yle entegrasyonunda daha iyi sonuçların alınması için finans sisteminin de AB'ye uyumu kaçınılmazdır. AB ülkelerinde uygulanan esnaf ve sanatkâra, küçük işletmelere yönelik kredi yapılandırmaları araştırılmalı, en iyi ve doğru sonuç veren sistemler tercih edilmelidir. Esnaf ve sanatkârın AB sürecinde uyum anlamında mutlaka yapısal, ekonomik, sosyal sıkıntıları ve zorlukları olacaktır. Bu zorluk ve sıkıntıların aşılmasında Türkiye'de de AB ülkelerinde iyi

sonuçlar veren esnaf ve küçük işletmelerin korunmasına, geliştirilmesine katkı sağlayan kredi sistemleri uygulanmaya konmalıdır. Böylece esnaf ve sanatkârlar, küçük işletmeler, AB sürecini sancısız atlatarak daha verimli bir entegrasyon sağlamış olacaktır.

Esnaf ve sanatkârlar zayıf yapısıyla piyasa koşullarında en zoru yaşayan kesimdir. Kefalet sistemi içinde kredi garanti fonunda esnaf kefalet kooperatiflerinin de yer alması esnafın kefalet probleminin çözümüne katkı sağlayacaktır.

Bir ülkenin sosyoekonomik kalkınmasında temel taşlarından olan, istihdam artırıcı ve sosyal dengeleri sağlayan bir unsur olarak esnaf ve sanatkârın desteklenmesi büyük önem arz etmektedir. Esnaf ve sanatkârın yapısal ve finansal sorunlarının çözülmesi, o ülkenin kalkınmasında önemli rol üstlenecektir. Ülke menfaatleri ve gelişimi için esnaf ve sanatkâr her zaman kollanması ve desteklenmesi gereken kesim olarak karşımıza çıkmaktadır.

10.Esnaf Kefalet Kooperatif Kredilerinin AB Süreci Değerlendirmesi

Türkiye’de esnaf ve sanatkâra, küçük işletmelere Halk Bankası aracılığıyla kullanılan kredilere kefalet eden esnaf ve sanatkârlar kredi kefalet kooperatifleri finansman anlamında tek kuruluş olarak bulunmaktadır. TESKOMB ülke genelinde 1951’den bu yana gelişen örgütlenme yapısıyla ülkenin her tarafına yayılmış durumdadır. TESKOMB Türkiye’de esnaf ve sanatkârın, küçük işletmelerin kredilendirmesinin önemli bir kısmını gerçekleştirmektedir. Kredi kefalet kooperatiflerinin Türkiye gerçeği olarak bu kadar tercih edilme nedenlerinin başında hiç kuşkusuz devlet tarafından sübbanse edilen, ucuz kredi olanakları gelmektedir. Ancak esnaf ve sanatkârın, küçük işletmelerin bu sübbanseli kredilerle desteklenmesine karşın Türkiye’deki kullanılan kredi miktarları içinde %5 kadar yararlanılmaktadır. Avrupada küçük işletmelerin kredilerden yararlanma oranı ise %40’lardadır. AB ülkelerinde de esnaf ve sanatkârın ülkenin temel taşları olduğu istihdama doğrudan katkısı olduğu ve ekonominin motoru olduğunun da bilinmesiyle, çeşitli kredilerle desteklenmesi ve varlıklarının sürdürülmesi gerektiği

görülmektedir. Türkiye eksenine bakıldığında söz konusu hakim görüş tekrarlanılmakta, esnaf ve sanatkârın, küçük işletmeler yeterli olmayan sermaye yapısıyla ve yeteri kadar danışmanlık hizmetleri almamasıyla bu kesimi çok zayıf hale getirmektedir.

AB ülkelerinde finans kaynaklarına ulaşımında kaynaklanan güçlükler %15'lerde kalırken Türkiye'de bu oran %50'leri aşmaktadır. Finans kaynaklarına ulaşım Türkiye'de hem danışmanlık anlamında hem teminat anlamında önemli sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Avrupa, kredi yoluyla finans kültüründe çok eski bir geleneğe sahip olsa da ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir. Bazı ülkelerde küçük işletmelere verilen destekler ve teşvikler oldukça yoğun, sistemleri ise oturmuş durumdadır. (Almanya, Fransa, Finlandiya, İsveç, İspanya vs.) Bazılarında ise bu destek ve teşvikler düşük miktarda kalmaktadır. Bunun en bariz sonucu ise finans sistemleri iyi, teşvikleri iyi hesaplanmış söz konusu ülkelerde küçük işletmeler gelişmekte, yenileri açılmakta, daha uzun ömürlü olmaktadır. İşletmelerin kapanma oranları daha azdır. AB ülkeleri içinde kredi kefalet kooperatifleri yapıları itibariyle küçük işletmelerin ortaklık kurmalarıyla meydana gelmiş devlet desteğinin yine vazgeçilmez olduğu, çeşitli esnaf kurumlarının da biraraya gelerek kurdukları özerk bir yapılanmaları mevcuttur. Daha çok kendi içlerinde riske katılımları olduğu, %100 devlet desteğinin olmadığı; fakat çeşitli finans enstrümanlarının kullanıldığı yapı arz eder. AB kredi kefalet kuruluşları Alman Bürgschaftsbanken (Kefalet Bankası), Fransız SOCAMA, İtalyan Confidi, Portekiz S.P.G.M, Finlandiya'da FINNVERA gibi kurumlar küçük işletmelere kredi sağlamaktadır. AB ülkelerinde küçük işletmelere kredi sağlayan söz konusu özerk kuruluşlar Avrupa Kredi Kefalet Kuruluşları Birliği adıyla üst birlik oluşturmuştur. (AECM) Finans konusunda AB bünyesinde küçük işletmelerin desteklenmesine örgütsel olarak destek vermekte, danışmanlık, enformasyon hizmetleri sunmaktadır. Avrupa kredi garanti kuruluşları üst birliği olan kısa adıyla AECM birliği, Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatifleri Merkez Birliği de (TESKOMB) üye olmuştur.

Türkiye’de esnaf ve sanatkârın, küçük işletmelerin kredilendirmesinde kefalet veren en etkin ve tek kurum olan TESKOMB esnafın en büyük sorunu olan teminat bulma sorununu ortadan kaldırabilmek için Avrupada benzerlerinin bulunduğu kredi garanti fonu kuruluşunun yapılmasında önemli rol oynayarak Kredi Garanti Fonu (KGF)’nun kurulmasında kurucu ortak olarak yer almıştır.

AB ülkelerinde esnaf ve sanatkârın kredilendirmesinde temel çıkış nokta esnafın gerekli mesleki bilgi ve beceriye sahip olması, işletmenin iyi işletilebilir olması, projelerin ekonomik olmasıdır. Türkiye’de ise kredi kefalet belirli ölçülerde, prosedürü sağlayan her esnafa ve küçük işletmeye belirlenen oranlarda kredi verilmektedir. Türkiye’deki TESKOMB tek bakış açısıyla kredi sunmaktadır. Proje bazında kredi uygulamasının olmadığı ülkemizde verilen kredilerin amaca hizmet edip etmediği tartışma konusudur. Ayrıca kredilerin limitlerinin olması, vadelerinin kısıtlanması ayrı bir sorun teşkil etmektedir.

Esnaf kefalet kooperatifleri Türkiye’de devlet yardımına bağlı bir yapıda faaliyetini sürdürmekte, kefalet bankacılığı sisteminden uzak kalmaktadır. Bu yapısal farklılıklar nedeniyle AB uyum süreci içinde Türkiye’deki esnaf ve sanatkâra küçük işletmelere kredi sağlayan kredi kefalet kooperatiflerinin özerk bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir. Bütünleşmenin ve uyumun sağlanması esnaf ve sanatkârın istihdam kaybının önlenmesi, mesleki sürekliliğinin sağlanması ve ülke dinamizminin sağlanması açısından gerekli bir olgudur.

10.1. AB Ülke Örnekleri : AB ülkeleri içinde esnaf ve sanatkâra kredi sağlamada ve onlarla bütünleşmede başarı sağlamış en iyi iki ülke bulunmaktadır. Bunlar Almanya ve Fransa’dır. Her ülke ve toplumlarında farklı esnaf ve sanatkâr kredi modellerini oluşturmaya çalışmaktadır. Söz konusu sistem ve modellerin içinde Almanya ve Fransa’daki esnaf ve sanatkâr kredilendirme yapıları daha başarılı olmuştur.

10.1.1. Almanya: Almanya’da esnaf ve sanatkâra hizmet eden politikaların temel amaçları girişimciliği desteklemek, girişimcilerin problemlerini kaygılarını gidermek, piyasa entegrasyonunda küçük ve bireysel olmanın dezavantajını yok etmeye çalışmaktır. Almanya’da esnaf ve sanatkârın ne ihtiyacı olursa olsun bir kredi teşvik sistemi vardır. Bu nedenle Almanya’da devlet destekli uygun kredi koşullarıyla kredilendirme, vergi indirimlerini en çok esnaf ve sanatkâr almaktadır. Basit bir tanımlamayla 500’den daha az kişi istihdam eden ve yıllık cirosu 100.000 Euro’yu geçmeyen işletmeler KOBİ olarak değerlendirilmektedir . Söz konusu kobilerin sermaye sahipliğiyle yönetimleri aynı çatı altında ve kişilerde toplanmıştır. İşletmelerin %87’si sahipleri tarafından yönetilmektedir. Almanya’da KOBİ’lerin verimliliklerini ve rekabet güçlerini arttırmak için Avrupa Birliği ulusal ve bölgesel düzeylerde kredi teşvik sistemleri uygulanmaktadır.

Almanya’nın kredi pazarı üçlü bir sistemle yapılmaktadır.

6. Kredi Kooperatifleri : Hukuki yapısıyla birer kooperatif bankalar olan Volksbank ve Raiffeisenbank
7. Tasarruf Sandıkları : Tüzel kişiler tarafından kurulmuşlardır.
8. Kredi Bankaları : Özel büyük bankalardır.

Esnaf ve sanatkâra kredi sağlayan, esnafın da güçlü bir şekilde yer aldığı kredi kooperatifleri şeklinde yapılanmış bu bank grubu bir finansman birliğinin bünyesinde meydana gelmiş ve yapılanmıştır. Geleneksel yapıları itibariyle esnaf ve sanatkârlar, küçük ve orta sınıf işletmeler Almanya’da kurulu kooperatif bankalarından Volksbank ve Raiffeisenbank arasında çok sıkı bağlar bulunmaktadır. 19. Yüzyılda esnaf sanatkâr, ticaret, sanayi ve tarım kesiminde çalışanlar tarafından kurulan, günümüze kadar geliştirilerek gelen kredi bankası olarak çalışan söz konusu bankalar çok sıkı ilişkilerin yanında esnafın sürekli işlemlerinin görüldüğü, ayağının alıştığı birer banka konumundadırlar. Esnaf ve sanatkârın büyük çoğunluğu bir Volksbank veya Raiffeisenbank üyesi olup, yönetimlerinde de yer almaktadırlar. KOBİ’lerin

2/3'ü bankacılık işlemlerini söz konusu kredi kooperatif bankalarıyla yürütürler. Almanya'da kredi kooperatif bankaları şeklinde kurulmuş olan Volksbank ve Raiffeisenbank'lar esnaf sanatkâr cari hesap kredileri, kefalet bankası garantili krediler ve ipotek karşılığı krediler gibi daha birçok kredi çeşitleriyle esnaf ve sanatkârı desteklemektedirler. Esnaf sanatkârlar ile küçük ve orta ölçekli işletme sahiplerinin ortakları olduğu kefalet bankaları Almanya'da çok yaygın bir şekilde örgütlenmiş olmalarıyla bölgesel farklılıkların meydana getirdiği sorunları da kolaylıkla çözebilmektedir. Bölgesel farklılıklarda ülke genel yapısı dışında yer alan kredilendirme ve destekleme programları yerel bazda uygulanmakta; mevcut yerel esnafın korunması amaçlanmaktadır. Bu bakımdan esnek kredi kültürleriyle esnafın da içinde yer alan böyle bir finansal yapılanma Almanya'da başarıyla uygulanmakta ve uygun bir çözüm modeli olmaktadır.

Tablo 14 : Almanya Kredi Bankaları

Alman Bankacılık Sisteminin Kurulu Olduğu Üç Ayak Kavramı.

Drei-Saulen-Konzept des deutschen Universalbanksystems

10.1.2. *Fransa* : Fransa’da da Almanya’daki gibi ulusal ve bölgesel bazda esnaf ve sanatkârın, küçük işletmelerin desteklenmesi hedef alınmaktadır. Krediler ve teşvikler ulusal bazda daha çok istihdamın artırılmasına yönelik olarak esnafın desteklenmesi, bölgesel bazda ise mevcut esnafın korunması ve ekonomik faaliyetleri canlandırmak, önemini yitirmekte olan sanatların desteklenerek bölgelerinde gelişiminin sağlanması, yeni gelişmelere ayak uydurmalarının önünü açmak şeklindedir. Fransa’da küçük işletmelerin finansal ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuş ve birbirleriyle bağlantılı, esnafın da içinde yer aldığı kuruluşlar etkili olmakta ve aracılık etmektedir. Devlet söz konusu kredilerin belirli oranlarını sübbanse etmektedir. Birçok kuruluşun bir araya gelerek oluşturduğu yarı kurumsal kuruluş olan CEPME (Avrupa Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Birliği) küçük işletmelere finansman sağlamaktadır. CEPME ayrıca kredi garanti kurumu gibi çalışmakta ve kredilere işletmeler adına kefalet vermektedir. Bunun yanında SOCAMA esnaf kefalet kuruluşu 1970 tarihli Halk Bankası’nın kefalet şebekesi durumundadır. Esnafa kredi almasında kefalet etmektedir. Fransa’da esnaf ve sanatkâra kredi veren BDPME KOBİ Kalkınma Bankası bulunmaktadır. Krediler BDPME tarafından yetkilendirilmiş diğer bankalar tarafından da verilmektedir. Fransa’da yeni girişimcilere ve mevcut esnaf sanatkâra finansman ihtiyacının karşılanması için tüm bu kurumlar görevleri ve yetkileri ölçüsünde koordineli olarak çalışmaktadırlar. Aralarında belirli bir organizasyon ağı bulunmaktadır. Projeleri belli ve desteğe ihtiyacı olan küçük işletmelere kredi işlemleri devlet destekli olarak yapılmakta ve kredi ihtiyaçları karşılanmaktadır.

10.1.3. *İspanya* : Esnaf sanatkâra ve küçük işletmelere bu ülkede de devlet yardımları yapılmaktadır. İspanya’da ülke genelinde küçük ve orta ölçekli işletmeler enstitü adı verilen (IPMI) bir kuruluş bulunmaktadır. Sanayi bakanlığına bağlı özerk bir kuruluş olarak kurulan IPMI kredi ve diğer yardımları organize etmektedir. IPMI organizesiyle KOBİ’ler; hibe, nakit yardım, uygun kredi koşulları, vergi indirimi,

muafiyet gibi enstrumanlarla esnaf ve sanatkârlar desteklenmektedir. (DPT, **a.g.e.**, s.46.)

10.1.4 İngiltere: İngiltere’de bölgesel ağırlıklı esnaf sanatkâr destekleme anlayışı daha çok hakimdir. Bundan dolayı yerel yönetimler ekonomik gelişmeyi bölgelerinde sağlamak için geniş yetkiler verilmiştir. Ekonomik gelişmeyi sağlayacak şekilde esnaf sanatkârın hibe kredi ve kredi güvenceleri verilmekte, finansal yardımlarda bulunmaktadır. Bunun yanında sanayi ve ticaret bakanlığı kredi kuruluşlarıyla ortaklaşa küçük işletmelere garanti sistemi uygulamaktadır. Bu uygulamayla ülke genelinde %2.5’lik bir komisyon karşılığında işletmeler istedikleri kredi miktarının %70’i kadarı garanti edilmektedir. (**A.e.** s.45.)

SONUÇ

Esnaf ve sanatkârlar küçük sermayeyle düşük maliyette işletmeler kuran, işçi-patron statüsüyle çalışan, küçük işletmelerden meydana gelen sosyal kesimi meydana getirmektedir. Ekonomik büyümenin motor gücünü oluşturan, sosyal refahı tabana yayan, sosyal sisteme katkı sağlayan çok daha önemlisi istihdam yaratan kesim olması bakımından önemlidir. Esnaf ve sanatkârlar, sanayinin gelişmesi, sanayi toplumlarının oluşmasında çıkış noktasıdır. Günümüzde her sanayicinin mutlaka esnafıktan geldiği görülmektedir.

Esnaf ve sanatkârın tüm bu özelliklerinin ve yararlarının yanında Türkiye’ye özgü Ahi kültürünün getirdiği gelenek ve göreneklerle de sosyal yapının güçlenmesine daha sağlam bir toplumsal kültür oluşmasına da yardımcı olmaktadır. Bugün Türkiye büyük krizlerde dünyada ekonomik olarak zor duruma düşen ülkelerdeki gibi sosyal çalkantılar yaşanmamış ise esnaf sanatkârın ve

toplumumuzun yardımlaşma dayanışma gibi toplumsal kültür kazanımları sayesinde olmuştur.

Küçük işletmeler, küçük sermaye yapılarıyla ve işletme büyüklükleri sınırlı olmasıyla her zaman finansal desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Özellikle ekonomik kriz dönemlerinde, bu krizlerden esnaf ve sanatkâr doğrudan etkilenmekte, işletmeler zor durumlarda kalmaktadır. Bu bakımdan esnaf ve sanatkâr anayasanın 173. Maddesinde yer aldığı gibi korunmalı ve kollanmalıdır.

Türkiye’de uygulanan Halk Bankası yoluyla ve Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatifleri kefaletiyle yapılan finansal destekler korunmalıdır. Ancak değişen dünya koşullarına ayak uydurabilecek finansal çözümlerinin uygulamaya geçirilmesi gerekmektedir. Türkiye’nin AB süreci ve AB uyum performansı ile ilgili olarak hem esnaf ve sanatkârın genel yapısı, hemde değişik finansal destek uygulamaları öncelikli hedef olmalıdır.

Esnaf ve sanatkâra yapılan yada yapılacak olan iyileştirmeler, çözümler toplumun sadece bir kesimine yapılmış gibi düşünülmemelidir. Zira esnaf ve sanatkârın toplumun her kesimiyle olan iletişimi ve homojen yapısıyla tüm toplumun kalkınmasına ve refahına katkı sağlanmış olmaktadır. Bu bakımdan küçük sermayeleriyle emek yoğun çalışan, sosyal dengelerin ve ekonomik sistemin güven unsuru olan esnaf ve sanatkârın önemini iyi anlaşılması, gerekli desteklerin geliştirilerek, sürekli yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA :

- Devlet Planlama Teşkilatı: **Esnaf ve Sanatkâra Götürülen Hizmetler Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Ankara, 2001.
- TESKOMB: **Esnaf ve Sanatkarlar Kredi Kefalet Kooperatifi Anasözleşmesi**, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği Yayın Evi, Ankara, 2008
- TESK: **Esnaf ve Sanatkâr Raporu**, Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği Yayın Evi, Ankara, 2008.
- ANAR: **Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatif Ortakları Kredi Memnuniyeti ve Algı Analizi**, ANAR Ankara Sosyal Araştırmalar Merkezi. Yayınları, Ankara, 2008.
- Yazman, İrfan: **Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar 3. Konferansı KOBİ'lerin Finansman, Kredi, Teminat ve Teşvik Sorunları, AB Ülkeler Uygulamaları**

ile Karşılaştırma, Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar
Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri
Merkez Birliği Yayın Evi, Ankara, 2001.

TESKOMB:

Kredi Kefalet Sisteminin İşleyişi, t.y.,
(Çevrimiçi)

<http://www.teskomb.org.tr/index.asp?p=900>)